

Leidraad bij de straatnaamgeving en -wijziging

A. Stevens

bron

A. Stevens, *Leidraad bij de straatnaamgeving en -wijziging* (Mededelingen van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde, Nr. 22). Hasselt 1982

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/stev002leid01_01/colofon.htm

© 2006 dbnl / erven A. Stevens

dbnl i.s.m.

Leidraad bij de straatnaamgeving en -wijziging

I. Geschiedkundig overzicht en verantwoording

§1 Een uitstekend historisch overzicht van wat op het gebied van de raadgeving en de spellingscontrole bij het geven en wijzigen van straatnamen in de laatste halve eeuw van officiële zijde gepresteerd werd is te

vinden in M. GYSSELINGS *Principes van de straatnaamwijziging te Gent (Naamkunde XI (1979), 88-117, inz. 88-92.* (Deze bijdrage verscheen ook afzonderlijk als Bijlage LXV, *Leuven*, 1979). Hieruit blijkt welke belangrijke rol de KCTD (Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie), hierbij gespeeld heeft: een woord van dank is dan ook niet misplaatst aan het adres van de professoren J.L. PAUWELS, R. VAN PASSEN en A. VAN LOEY die gedurende de vele jaren van de door het Ministerie van Binnenlandse Zaken van de KCTD toegekende adviserende bevoegdheid gebruik maakten om belangloos wetenschappelijk verantwoorde raadgevingen te laten worden aan de gemeenten van het Vlaamse Land en Brussel-Hoofdstad die er om verzochten. De samenvoeging van gemeenten die sedert 1977 een werkelijkheid werd, had een lawine van straatnaamwijzigingen als gevolg. De Cultuurraad van de Nederlandse Cultuurgemeenschap nam dan ook (jammer genoeg vrij laat!) het besluit om regellose en willekeurige straatnaamveranderingen tegen te gaan door het oprichten van vijf provinciale commissies en een centrale appelcommissie. De provinciale commissies verkregen adviserende bevoegdheid inzake straatnaamgeving en verlenen bindend advies inzake straatnaamwijziging. Door deze nieuwe regeling verloor de KCTD haar adviesbevoegdheid. Daar de installatie van de Centrale Appelcommissie met onbegrijpelijke vertraging gepaard gaat (einde 1981 is ze nog niet geïnstalleerd!), achtte de KCTD het nodig de leden van de nieuw opgerichte provinciale commissies die zitting hadden in haar schoot aan te zetten een initiatief te nemen dat een door alle provinciale commissies aanvaarde beregeling van de spelling en de eventuele wijziging en naamgeving van de straatnamen zou mogelijk maken. Hierbij kon uitgegaan worden van de voorheen door J. LEENEN (1944) en later door de KCTD zelf (1960) opgestelde regels: er zou enkel rekening dienen gehouden te worden met de evolutie in de taalkundige opvattingen en de intussen veralgemeende praktijk van het aaneenschrijven van enkele welbepaalde groepen van straatnamen. Daarenboven zou die taak vergemakkelijkt worden door het verschijnen van de bovengenoemde studie van M. GYSSELING: de waardevolle constataties en de voorgestelde oplossingen leverden een pasklare basis voor discussie. In de loop van 1980 werd dan na verschillende beraadslagingen in de schoot van de Vlaamse afdeling van de KCTD een subcommissie opgericht die uit vijf leden bestond die zitting hadden in de Provinciale Commissies van Advies voor straatnaamgeving. De leden van deze subcommissie waren de heren F. DEBRABANDERE (West-Vlaanderen), M. GYSSELING (Oost-

Vlaanderen), R. VAN PASSEN (Antwerpen), C. MARYNISSEN (Brabant) en A. STEVENS (Limburg); deze laatste werd door de subcommissie aangesteld als secretaris. Naderhand zouden de voorgestelde oplossingen aan de voltallige KCTD en aan de provinciale commissies worden voorgelegd.

Uiteraard zou het geheel van de goedgekeurde regels en richtlijnen de kenmerken dragen van een vergelijk, dat voorlopig als basis zou kunnen dienen voor een door de provinciale commissies te volgen beregeling, dit in afwachting dat een volledige en officieel bekrachtigde schrijfwijze voor de Nederlandstalige aardrijkskundige namen in het algemeen en de plaats- en straatnamen in het bijzonder zou aanvaard worden. Door het tot stand komen van het *Nederlands-Belgisch Taalunieverdrag* is de verwachting gewekt dat zulke officiële Nederlands-Vlaamse regeling in een nabije toekomst werkelijkheid kan worden. Om de mogelijkheid open te houden binnen afzienbare tijd een eenvormige regeling te bereiken voor Nederlandse en Vlaamse straatnamen werd de in Nederland gebruikelijke spelling op een paar tientallen plattegronden van Nederlandse steden nagegaan, verder werd er rekening gehouden met de strekking die in Nederland - ook in naamkundige kringen - bestaat om in de toekomst aan het aaneenschrijven in een aantal categorieën van straatnamen ruimte te bieden.

De subcommissie besloot in hoofdzaak tot volgende afwijkingen van de tot nog toe in Vlaanderen toegepaste beregeling:

- 1° Straatnamen met een adjectief op *-s(e)* als eerste bestanddeel en als tweede term *-straat*, *-weg* of een zinverwant woord, worden aaneengeschreven (Type *Leidsestraat*);
- 2° Straatnamen waarvan het eerste bestanddeel een verbogen adjectief is en de tweede term *-straat*, *-weg* of een zinverwant woord, worden in principe eveneens in één woord geschreven (Type *Oudedijk*);
- 3° Straatnamen waarin het aan *-straat*, *-weg* of een zinverwant woord voorafgaande naamdeel op zichzelf een samenstelling of samenkoppeling is beginnend met een adjectief of een telwoord, worden eveneens, naar het vb. van gelijkaardige appellatieven, aaneengeschreven (Type *Rijkeklarenstraat*, *Driesleutelsstraat*).

II. Wat zijn straatnamen?

§2 Door *wegenisnamen* of *straatnamen* in de ruime zin van het woord verstaan wij die benamingen die straten, wegen, paden en pleinen benoemen. Men kan hierbij onderscheiden tussen:

- 1° *wegnamen* of *straatnamen* in de beperkte zin van het woord, nl. de namen van straten, wegen en paden en
- 2° *pleinnamen*, nl. de benamingen voor pleinen, markten, rotonden enz. Straatnamen zijn te onderscheiden van andere aardrijkskundige namen, in de eerste plaats van de *gebiedsnamen*, namen van werelddelen, landen, streken, gouwen en provincies, maar ook van andere *plaatsnamen* (toponiemen) zoals *nederzettingsnamen*, die nederzettingen of gegroepeerde gebouwen, wijken, stadsbuurten, gehuchten, dorpen, steden, stedelijke agglomeraties benoemen. Straatnamen zijn natuurlijk ook te onderscheiden van *huisnamen*, de benamingen van gebouwen als huizen en hoeven, burchten en kastelen, kerken, kloosters, universiteiten, scholen, enz., verder nog van *veldnamen*, de benamingen van velden, akkers, weiden, beemden en heidevlakten, van *woudnamen*, die wouden, bossen en bosschages benoemen en van *waternamen*, de benamingen voor beken, rivieren, plassen, vijvers, meren, baaien, zeeën en zeeëngten.

§3 Straatnamen zijn als alle toponiemen eigennamen. Ze zijn meestal samengesteld uit een bepalend woord (in de meeste gevallen een enkelvoudig of samengesteld znw. of een al dan niet verbogen bnw.) als eerste lid en een door dit eerste lid bepaald znw.: vele straatnamen zijn dus *determinatieve composita*. (Vl. *Kerkstraat*, *Bosstraat*, *Kerkhofweg*, *Hoogstraat*, *Hogeweg*). Het bepaalde (: gedetermineerde) znw. dat als eindterm in straatnamen voorkomt (in de voorafgaande vb. *straat*, *weg*) is naar zijn oorsprong een soortnaam die een niet nader bepaalde plaats aanduidt, dus een appellatieve plaatsaanduiding. Als lid van de samenstelling en deel van een toponiem wordt dit door de voorafgaande term gedetermineerde substantief echter zelf deel van een eigenaam. Zulke appellatieve plaatsaanduidingen komen zeer uitzonderlijk wel eens als simplex in straatnamen voor (*Laantje*, *Markt*, *Singel*) en zijn zo door het vervullen van een propriaale functie zelf een eigenaam geworden. In heel wat gevallen is de door de voorafgaande term bepaalde eindterm zelf een compositum (vb. *steenweg*, *heerweg*, *dwaarsstraat*). Sommige appellatieve plaatsaanduidingen kunnen ook als bepalend eerste lid van een plaatsnaam (dus ook van een straatnaam) deel uitmaken en worden dan ook op deze manier integrerend deel van een eigenaam.

§4 Hieronder volgt een lijst van de meest voorkomende toponymische elementen waarvan de meeste als appellatieve plaatsaanduidingen gebezigd worden, ingedeeld volgens de verschillende kategoriën van plaatsnamen, waarin ze voorkomen. Met (r) duiden wij aan dat de betrokken vorm enkel regionaal voorkomt.

1° *Straatnamen*A. *Wegnamen*

1. Weg, straatweg, steenweg (r), dwarsweg, zijweg, heerweg, kiezelweg (r), kiezel (r), baan (r), heerbaan (r), kassei (kalsijde, r.)
2. Straat, dwarsstraat, heerstraat, steenstraat (r)
3. Pad, paadje, voetpad, voetbaan (r), straatje, steeg, wegel (r)
4. Laan, singel, ring, ringlaan, lei (r), vest (r), dreef (drift, r); boulevard, passage, promenade en (oorspronkelijke 'watervamen':) gracht, graaf (r), rei (rui)(r)
5. Dam, dijk, zeedijk, kade (kaai), wal
6. (Eventueel indien = straat of weg:) brug, heul (r), sas (r), sluis, til (r), poort, voord(e), (voort), wad.

B. *Pleinnamen*

Gaard(e), hof, markt, marktplein, plaats (r), plein, plantsoen, park, rotonde, square en (van herkomst 'veldnamen':) aard (r), bies(t), (bist) (r), brink (r), tuin, dries, eng (r), meent (r)

2° *Gebiedsnamen*

Land, rijk, staat, vrijstaat, republiek, keizerrijk, koninkrijk, hertogdom, graafschap, gouw, provincie; ambacht (ambt), baronie, gewoud, kasselrij, proosdij, vrije, vrijheid

3° *Nederzettingsnamen*

Stad, dorp, wijk, buurt; berg (burg), voord(e) (voort)

4° *Huisnamen*

Borg (burg, burcht), boerderij, erf, geleeg (r), heem (hiem, r), heerd (heert), (r), hoeve, (hoef), hof, hofstee (hofstad), kasteel, kerk, klooster, kluis, molen (meulen, r), munster, sluis, sas (r), werf, winning

5° *Veldnamen*

Akker, beemd (bemd, bamd, r), berg, boomgaard (bogaard, bogerd), braak, broek, bunder (bonder, boender, r), dagmaat, dal (del), duin, geer, hei(de), heuvel, hil (hul, hulle (r)), hoek, hof, land, meers (r), mot, morgen, peel (r), polder, roede, root, terp (r), tuin, veen (ven, vin (r)), veld, wei(de), wijngaard (wingerd).

Hierbij komen nog een groot aantal appellatieven die uit de hedendaagse taal verdwenen zijn of waarvan de betekenis voor de gewone taalgebruiker niet meer duidelijk is; zo bv. aard, bies(t), (bist, r), bocht, blok (blook, (r), bleuk (r), beluik, bilk (r)), brink (r), donk, dries, eng (r), eeuwsel (r), eeuwte (r) (jout (r)), etting (r), gaard(e),

gemet (r), gewand (r), goor, ham (haam, hem (r)), horst, kamp, licht, lochting (r), maad(-t), mied(-t) (r)), meent (r), moer (moor (r)), ooi (ouw, o (r)), pas, schot (schoot, r), vroonte (vroente, vreunte, vrunte, vrun(de) (r)), waard, weerd, winhof (r), woerd (r), zil (r), enz.

6° *Woudnamen*

Woud, hout, bos, haag en de voor de gewone taalgebruiker onduidelijk geworden, tot toponymische bestanddelen versteende laar, lo, rod(-t) (rood(-t) (r)), rode, rooi; rade, raai (r)), schaag (schaaf), enz.

7° *Waternamen*

A (ee, ij, ie (r)) (= topon. elem.), baai, beek, bron (born, r), diep, gracht, graaf (r), greppel, grub (r), heul (hool, r), kanaal, kreek, laak, loop, meer, oceaen, plas, poel, rivier, stroom, vaart, vijver (wijer, wouwer (r)), waal (weel, wiel), water, zee, zeeëngte, zijl (r), zoe (zouw, zoei (r)), enz.

III. Uiterlijke vorm

Afd. 1: Spelling.

§5 De straatnamen dienen gespeld te worden overeenkomstig de huidige spelling van het Nederlands: waar gemeentenamen in straatnamen voorkomen dient men zich naar de officiële lijst te richten, in andere gevallen met verouderde spelling volgen wij de voor de gemeentenamen toegepaste regels. De archaische schrijfwijze van het kadaster of de atlas van buurtwegen kan niet ingeroepen worden om deze benamingen niet overeenkomstig de huidige spelling van het Nederlands om te spellen: in alle bevoegde kringen wordt erkend dat de kadastrale nomenclatuur niet enkel een archaïserende spelling bestendigt, maar ook verschrijvingen, verhaspelingen en vergissingen bevat, zodat een grondige herziening van deze benamingen noodzakelijk is.

§6 Als de meest voorkomende om te spellen archaische spellingeigenaardigheden vermelden we, met in hoofdzaak voorbeelden uit de vroegere schrijfwijze van gemeentenamen:

A. *Klinkers*:

1. *ae* wordt *aa* (of *a* in open lettergreep) en *ue* wordt *uu* (of *u* in open lettergreep):
Vb. *Maaseik* (archaisch: *Maeseyck*), *Handzame* (arch.: *Handzaeme*), *Schaarbeek* (arch.: *Schaerbeek*, nog zo bij Franstaligen), *Buken* (arch.: *Bueken*).
Zodoende dient de voorkeur gegeven te worden aan schrijfwijzen

als bv. *Ten Bogaarde* (arch.: *Ten Bogaerde*, De Panne), *Terlamen* (arch.: *Terlaemen*, Heusden-Zolder), *Overhaam* (arch.: *Overhaem*, Tongeren), *Eikendaal* (arch.: *Eikendael*, Brasschaat), *Plankendaal* (arch.: *Planckendael*, Mechelen), *Goeslaar* (arch.: *Goeslaer*, Lummen).

2. *oo* en *ee* worden in open lettergreep met een enkel letterteken gespeld: zo werd *Dadizeele* tot *Dadizele*, *Vreeren* tot *Vreeren*, *Neerem* tot *Nerem* en *Mooregem* tot *Moregem*.

Zo verkiezen we *Hezerbergen* boven *Heeserbergen* (Lommel), *Herenbossen* boven *Heeren Bossen* (Bra) e.d.m.

3. *ei* en *oi* vóór *r* worden als lange *e(e)* en *o(o)* uitgesproken en ook zo gespeld: zo werd *Meire*, *Meir*, *Oirbeek* tot *Mere*, *Meer*, *Oorbeek*. Dezelfde spelwijze dient verkozen in namen als *Herenhoek* (i.pl.v. *Heirenhoeck*, Nevele), *Merestraat* (i.pl.v. *Meirestraat*, Piringen o. Tongeren), *Meer* (i.pl.v. *Meir*, Antwerpen), *Heernis* (i.pl.v. *Heirnis*, Gent) en de talrijke *heerstraten*, *heerwegen* en *heerbanen* (i.pl.v. *heirstraten* enz.)

4. *au* dient vaak omgespeld in *ou*, vooral dan wanneer het basiswoord als in *Boutersem* (vroeger *Bautersem* gespeld), *Houtem* (arch. *Haut(h)em* o. Tienen en Hoegaarden) hetzelfde is als Nederlands ‘boud’ en ‘hout’.

Ook beter *ou* de plaatsnamen waarin een Latijnse of Germaanse *i* vóór *w* zich als in Lat. *vivarium* (vijver) over *wuwer* tot *wouwer* ontwikkelde (vgl. de ontwikkeling van Germaans *spiwan* over *spuwen* naar *spouwen* en dialectisch ‘spaven’ in vele Brabantse dialecten).

Vb: *Wouwerken*, *Wouwerdijk* (o. Mol) i.pl.v. *Wauwerken*, *Wauwerdijk*, vgl. de korrekte spelling van de *Wouwerstraat* te Turnhout, tegenover Geel, dat de dialectische evolutie tot *waver* letterlijk honoreert (*Malosewaver*, *Spikkewaver*, *Zandwaver* i.pl.v. *-wouwer*).

Met *ou* en niet met *au* ook gevallen als *Henegouw* (arch. *Henegauw*, Hasselt), waarin het tweede element het Nl. *gouw* vertegenwoordigt.

5. Als *oe* uitgesproken *ou* (Mnl. spelling) wordt ook *oe* gespeld:

Vb. *Poeke* (arch. *Poucques*), *Koekelare* (arch. *Couckelare*). Zo dan ook *Boechout* (arch. *Bouchout*, Meise), *Boeket* en *Boeketstraat* (met klemtoon vooraan i.pl.v. arch. *Bouket*, *Bouquetstraat* te Diepenbeek), een plaats- en straatnaam uit *boek* (= beuk) en *hout* ontstaan.

6. *ay/ai, oy/oi, uy, ieu, ey* worden respectievelijk *aai, ooi, ui, ieuw* en *ij* of *ei* gespeld. Uit archaïserende vormen als *Ayghem, Oycke, Uyckhoven, Nieupoort, Meysse, Weyer* werd intussen *Aaigem, Ooike, Uikhoven, Nieuwpoort, Meise, Wijer*. Zo dient ook *Staaien* te worden gespeld (voor arch. *Stayen*, St.-Truiden), (*d'Ooie*(straat) voor *D'Oye*(str.) (Zepperen o. St.-Truiden), *Buisen* (i.pl.v. *Buyssen*, Bilzen), *Neien* (i.pl.v. *Neyen*, Bree), *De Luisen* (i.pl.v. *De Luyssen*, Bree en Vliermaal o. Kortessem), *Kleidaallaan* (i.pl.v. *Cleydaellaan*, Aartselaar) en *Wijerken* (i.pl.v. *Weyerken*, Lommel).
7. *y* kan soms staan voor de hedendaagse schrijfwijzen *ij, i* of *ie*, als in *Deerlijk* (arch. *Deerlyck*), *Zingem* (arch. *Syngem*), *Opgrimbie, Daalgrimbie* (arch. *Opgrimby, Daelgrimby*).

§7 B. Medeklinkers:

1. Als *s* uitgesproken *c* wordt *s* gespeld, wanneer het hedendaagse Nederlands zelf geen *c* gebruikt: *Beselare* (arch. *Becelaere*), *Belsele* (arch. *Belcele*), maar in gevallen als *Celestijnenlaan* (Leuven) blijft natuurlijk de *c*.
2. Als *k* uitgesproken *c* wordt *k* gespeld: zoals in *Kapellen* (arch. *Cappellen*), *Kraainem* (arch. *Crainhem*), *Kuringen* (arch. *Curingen*) zal men ook normaal en modern *Brukom* (St.-Pieters-Leeuw), *Krutsen* (Hasselt) en *Kolen* (Kerniel o. Borgloon) spellen voor arch. *Brucom, Crutzen* en *Colen*.
3. Archaïsche of Franse *ck* en *cq* wordt *k* of *kk* zoals in *Assebroek* (arch. *Assebrouck*), *Stokkel* (arch. *Stockel*). Zo ook *Kokejane* (arch. *Coquiane*), *'s-Meiersmark* (*Smeyers-Marcq*), beide laatste vb. uit Herne bij Edingen.
4. *Qu* wordt *Kw* gespeld zoals in *Kwatrecht* (arch. *Quatrecht*), *Kwerps* (arch. *Querbs*).
5. *x* wordt *ks* als in *Eksel* (arch. *Exel*). *Heks* (arch. *Hex*). Zodoende ook *Hoksem* (arch. *Hoxem*, Hoegaarden), *Runkst* (arch. *Runxt*, Hasselt)
6. *tz* wordt *ts* in gevallen als *Eetseveld* (arch. *Eetzeveld*, Bree), *Krutsen* (arch. *Crutzen*, Hasselt).
7. *ph* wordt *f* als in *Teralfene* (arch. *Teralphene*). Zo ook in *Alfelaar* (arch. *Alphelaar*, Berlaar)
8. Niet uitgesproken *h* na medeklinker moet verdwijnen: *Geel* (arch. *Gheel*), *Tielt* (arch. *Thielt*), *Tildonk* (arch. *Thildonck*), *Tienen*

(arch. *Thienen*), *St.-Genesius-Rode* (arch. *St.-Genesius-Rhode*), *Val-Meer* (arch. *Fall-Mheer*)

9. Zacht uitgesproken *s* en *f* worden = en *v* als in *Zichen* (arch. *Sichen*), *Zussen* (arch. *Sussen*), *Muizen* (arch. *Muysen*), *Vreren* (arch. *Freeren*), *Val-Meer* (arch. *Fall-Mheer*)
10. *Sch* wordt *s* aan het einde of in het midden van een woord wanneer de *ch* in het Algemeen Nederlands niet wordt uitgesproken: *Asse* (arch. *Assche*), *As* (arch. *Asch*), *Helen-Bos* (arch. *Heelen-Bosch*) en de talrijke samenstellingen met *-bos* (arch. *-bosch*)
11. Overbodige verdubbelingen of opeenhopingen van medeklinkers worden vereenvoudigd als in *Huise* (arch. *Huisse*), *Hoeselt* (arch. *Hoesselt*), *Kalmthout* (arch. *Calmpthout*), *Kermt* (arch. *Kermpt*), *Riemst* (arch. *Riempst*), *Voort* (arch. *Voordt*).
Zo ook bv. *Buisen* (arch. *Buysen*, Bilzen), *Del* (arch. *Dell*, Bilzen), *Roeselberg* (arch. *Roesselberg*, Houwaart, gem. Tielt-Winge), *Nijselrode* (arch. *Nijsselrode*, Meensel-Kiezegem, gem. Tielt-Winge). Vgl. nl. *bloesem*, *droesem* met *boezem*, *hoezepoes*, *Moezel* en nl. *wijselijk*, *ijselijk*, *afgrijselijk* met *ijzel*, *opvijzelen* en *afgrijzen*.

§8 OPMERKINGEN:

1. In straatnamen voorkomende familienamen behouden hun vaak van het moderne Nederlands afwijkende verouderde spelling; in dubieuze gevallen spellen wij echter modern. Zie verder §69 en 70.
2. Bovenstaand overzicht van de voornaamste moeilijkheden die zich kunnen voordoen bij het omspellen van oude plaatnamen en straatnamen, is een omwerking en aanvulling met voorbeelden van wat destijds door J. LEENEN gepubliceerd werd in zijn *Theorie en Praktijk van de Straatnaamgeving* (*Leuven-Brussel*, 1946), blz. 46-47.

Afd. 2: Los- of aaneenschrijven en gebruik van hoofdletters.

§9 I Wanneer de straatnaam bestaat uit een *zelfstandig naamwoord*, dat geen persoonsnaam is, en een *appellatieve plaatsaanduiding* als bv. straat, weg, laan, plein enz. wordt alles aaneengeschreven. Vb. *Bankstraat* (Borgerhout), *Paardenmarkt* (Antwerpen), *Gemeenteplein* (Mortsel), *Suikerrui* (Antwerpen), *Boerderijstraat* (Gent), *Beekstraat* (Drongen, gm. Gent), *Berkenlaan* (Oud-Heverlee).

Opm.: Voor het al dan niet schrijven van de *tussenletters -s- en -n-*, zie §26 en 27.

§10 II. Samenstellingen met als eerste lid een *bijvoeglijk woord op -en*

en als tweede een *substantief* worden aaneengeschreven: Vb. *Grotenhof* (Mortsel), *Groenenhoek* (Aartselaar), *Houtenschoen* (Mechelen), *IJzerenleen* (Mechelen), *Stenenbrug* (Maastricht).

§11 III. Samenstellingen met als eerste lid een *bijvoeglijk woord op -er* en als tweede een *substantief* worden aaneengeschreven: Vb. *Noorderplein* (Antwerpen), *Zuiderlaan* (Gent), *Noorderboomgaard* (Brugge), *Zuiderakker* (Brugge).

Ook van nederzettingsnamen afgeleide bijvoeglijke naamvoorden op *-er* horen hierbij: Vb. *Maastrichterstraat* (Hasselt, Tongeren), *Diesterstraat* (Hasselt, Tessenderlo), *Bilzersteenweg* (Tongeren), *Meeuwerkiezel* (Bree).

§12 IV. Straatnamen met als eerste lid een bijvoeglijk woord op *-e* werden vroeger meestal los geschreven, in de laatste tijd wordt het aaneenschrijven meer en meer gebruikelijk.

§13 A. Dit vrij jonge gebruik van het aaneenschrijven kan reeds als regel gelden voor bepaalde categorieën:

1. wanneer het tweede bestanddeel een appellatieve plaatsaanduiding is van het type *-straat*, *-weg* of een samenstelling of synoniem van deze woorden (m.a.w. straat- en wegnamen in de beperkte betekenis van het woord): Vb. *Bredestraat* (o.a. te Oostakker en Tongeren), *Diepestraat* (o.a. te Antwerpen en Hove), *Grotebaan* (Hoboken), *Oudebaan* (o.a. Antwerpen), *Groeneweg* (Vremde, gm. Boechout), *Hogeweg* (o.a. Gent), *Nieuwesteenweg* (Tongeren, Borgloon), *Oudesteenweg* (Antwerpen), *Grotesingel* (Schoten), *Oudedijk* (Turnhout), *Nieuwedreef* (Hemiksem), *Langepad* (Herentals), *Gebrandestraat* (Hasselt).
2. wanneer in aansluiting bij 1 het bijvoeglijk woord dat als eerste lid van de straatnaam fungeert, een van een nederzettingsnaam afgeleid bijvoeglijk naamwoord met *-se* suffix is: Vb. *Sassekaai* (Gent), *Eksaardserijweg* (Gent), *Deinsesteenweg* (Gent), *Vinderhoutsedam* (Gent), *Leuvenselaan* (Tienen), *Antwerpsestraat* (Mortsel), *Geldenaaksevest* (Leuven), *Steensedijk* (Oostende), *Zammelseweg* (Gent), *Stevoortsekiezel*, *Zoldersekiezel* (Hasselt), *Romeinsekassei*, *Hoeisekassei* (Tongeren).
3. wanneer het op een met *-s(e)* gesuffigeerde nederzettingsnaam volgende substantief het woord *plein* is of in historisch verantwoorde gevallen zijn synoniem *plaats* (dit laatste vooral in Westen Oost-Vlaanderen) Vb. *Kaartseplein* (Braschaat), *Neremsplein* (Nerem, gm. Tongeren), *Vlaamsplein* (Oostende) Vgl. in

Nederland: *Leidseplein* (Amsterdam), *Tongerseplein* (Maastricht), *Belgischeplein* (Den Haag), *Oudplein* (Leiden).

§14 B. Op het ogenblik worden nog *los* geschreven:

1. Namen van pleinen met als tweede bestanddeel het woord *-markt*: Vb. *Grote Markt* (passim), *Kleine Markt* (Antwerpen), *Oude Markt* (Leuven). Vgl. in Nederland: *Grote Markt* (Groningen, Zwolle), *Haagse Markt* (Prinsenhage, gm. Breda), *Woenselse Markt* (Woensel, gm. Eindhoven).
2. Namen van straten, wegen of pleinen met als tweede bestanddeel een hydroniem (waternaam): Vb. *Lange Rei* (Brugge), *Groene Rei* (id.), *Kromme Leie* (Gent). Vgl. in Nederland: *Oude Delft* (Delft), *Oude Rijn* (Leiden), *Lopende Diep* (Groningen), *Oude Waal* (Amsterdam). Vgl. *Fransevaart* (Gent): aaneen, want *vaart* is hier een appellatief, geen eigenaam.
3. Namen van straten, wegen of pleinen waarin het substantief de naam is van een *huis* of *gebouw*: Vb. *Oude Beurs*, *Engelse Beurs* (Antwerpen), *Oude Waag* (id.), *Oude Burg* (Brugge), *Bloemse Hoeve* (Aarschot).

§15 C. Enkele categorieën van straatnamen zijn nog in volle evolutie wat het los of aaneenschrijven betreft: het gaat nl. om die benamingen van straten of pleinen die oorspronkelijk als (al dan niet kadastraal vastgelegde) terreinnamen, veldnamen of namen van kleine nederzettingen werden gebezigd:

1. het substantief is nog als appellatief (soortnaam) gebruikelijk; nog is los schrijven het gebruikelijkst: Vb. *Lange Beemd* (Edegem), *Lange Kant* (Haacht), *Wilde Heide* (id.), *Hoge Akker* (Brasschaat). Hierbij kunnen nog gevallen gerekend worden als: *Romeinse Put* (Edegem), *Hoppandse Tuin* (Mortsel).
2. het substantief bestaat niet meer voort als afzonderlijk woord of is niet meer voor iedereen duidelijk wat de betekenisinhoud betreft. Vb. *Grote Dries* (Edegem), *Korte Dries* (Hofstade), *Korte Biest* (Ekeren), *Korte Bruul*, *Lange Bruul* (Boortmeerbeek), *Hoge Kaart*, *Lage Kaart* (Brasschaat), *Grote Ede* (Brugge), *Hemelse Brede* (Sint-Niklaas), *Grote Moortel* (St.-Martens-Latem). Straat- en pleinnamen van de beide laatste groepen (1 en 2) worden ook wel *aaneengeschreven* wanneer ze als *composita* (samenstellingen) worden aangevoeld en de *klemtoon achteraan* ligt. Vb. *Groenebriel* (Gent, Zelzate), *Krommeboom* (Oostakker).

Vgl. *Oudekamp* (Utrecht), *Nieuwekamp* (ibid.), *Oudeschans* (Amsterdam).

3. het voorafgaande adjectief is van een nederzettingsnaam afgeleid door middel van het suffix *-s(e)*; het substantief is een meestal appellatieve veld- of terreinnaam. Als al dan niet kadastraal gehonoreerde veld-, terrein- of nederzettingenamen worden ze haast altijd los geschreven, als straatnamen neemt het aaneenschrijven geleidelijk toe. Vb. *Winkelomse Heide* n. *Winkelomseheide* (Geel), *Beerseheide* (Vosselaar), *Gooreindse Leunen* (Geel), *Malosewouwer* (id.).

Hierbij kunnen ook de gevallen worden ondergebracht met onzijdig substantief en naar Zuidnederlands gebruik onverbogen adjectief: Vb. *Retiesheike* (*Reties Heike*: Kasterlee); *Kielsbroek* (*Kiels Broek*: Antwerpen); *Mechels Broek*, *Mechels Veld* (veldn. Mechelen).

OPMERKING: Alle toponiemen die geen straatnamen in de ruime betekenis van het woord zijn (weg- en pleinbenamingen) worden nog haast uitsluitend los geschreven, hoewel ook daar wel eens twijfel voorkomt wanneer het tweede bestanddeel *beek* is of *heide* en minder *bos*. Alleen een officieel voorschrift dat zou decreteren alle aardrijkskundige benamingen behalve de straatnamen los te schrijven kan voorkomen dat uiteindelijk alle geografische benamingen tot en met *Baltische Zee* in één woord zullen worden geschreven.

§16 V. *Straatnamen die bestaan uit een al dan niet verbogen adjectief of een telwoord dat een erop volgend substantief bepaalt als eerste bestanddeel en een appellatieve plaatsaanduiding (als straat, weg, plein, enz.) als eindbestanddeel worden aaneengeschreven.* Anders geformuleerd geldt het hier dus (volgens M. GYSSELING, o.c. 113) ‘composita, waarin het aan straat of een zinverwant woord voorafgaand naamdeel op zichzelf een samenstelling of samenkoppeling is beginnend met een adjectief of een telwoord’.

M. GYSSELING stelt voor deze namen, naar het voorbeeld van gelijkaardige appellatieven als *Guldensporenslag*, *Oudekierenmarkt*, *Elfstedentocht aanéén* te schrijven, behalve wanneer het compositum ongewoon aandoet of onduidelijk is: in dit laatste geval (vgl. *kleine-boerenpartij*, *rijdende-artilleriekazerne*) dienen wij het eerste bestanddeel met de volgende te verbinden door middel van een koppelteken, dat in elk geval

noodzakelijk is wanneer het tweede woord met een klinker begint. Vb. *Rijkeklarenstraat, Driesleutelsstraat* (Gent), *Tweekleinwegenstraat, Halfmaartstraat* (Leuven), *Kwadeveldenplein* (Antwerpen), *Tiengebodengang* (Borgerhout), *Achturenstraat* (Hoboken, Kessel-Lo, gm. Leuven). - Vb. met koppelteken: *Politieke-Gevangenenlaan, Broederlijke-Weversplein* (Gent), *Zwarte-Arendlaan* (Antwerpen), *Kromme-Elleboogstraat* (Mechelen), *Drie-Engelenberg* (Leuven).

OPMERKINGEN:

1. Vanwege de religieuze inhoud het liefst een koppelteken in gevallen als: *Heilig-Bloedstraat, Heilig-Hartplein* (Gent).
2. Er is dus een verschil tussen een ‘*Langebrugstraat*’, d.w.z. een straat die naar een lange brug leidt of herinnert aan een plaats die *Lange Brug* geheten wordt of werd en een ‘*Lange Brugstraat*’, die van een ‘*Korte Brugstraat*’ wordt onderscheiden. Ander vb.: *Nieuwemolenstraat* (leidt naar de nieuwe molen of de plaats waar die vroeger stond) en *Nieuwe Molenstraat* (in tegenstelling met een andere of oude(re) Molenstraat).
3. Hierbij behoren dus ook memorienamen met als eerste bestanddeel een datum. Vb. *Elfnovemberlaan* of *Elfdenovemberlaan*.
Wanneer echter cijfers worden gebruikt als eerste component, volgt een koppelteken en wordt het erop volgende woord met een hoofdletter geschreven: *11-Novemberlaan*.

§17 VI. *Straatnamen die uit een verbuigbaar adjectief en een samengestelde straat- of plaatsnaam bestaan, worden los van elkaar geschreven* (vgl. M. GYSSELING, o.c. 114-115) *wanneer het verbuigbaar adjectief op het geheel van de samenstelling slaat*. Het inleidende adjectief heeft een differentiërende of verduidelijkende functie en staat veelal in distinctieve oppositie tot een ander, de samengestelde straat- of plaatsnaam die op het adjectief volgt wordt nog duidelijk als eigennaam aangevoeld. Vb. *Korte Kruisstraat, Grote Huidevettershoek, Klein Raamhof*, (Gent), *Oude Begaardenstraat, Nieuwe Begaardenstraat, Lange Nieuwstraat, Korte Nieuwstraat* (Mechelen), *Groot Hagelkruis, Klein Hagelkruis, Grote Kraaiwijk, Kleine Kraaiwijk, Grote Pieter Potstraat, Kleine Pieter Potstraat* (Antwerpen), *Oude Hagevelden* (Roosbeek), *Groot Begijnhof, Klein Begijnhof* (Leuven).

OPMERKING: Hierbij horen ook gevallen met inleidend lokaliserend adjectief dat met *-se* of *-er* gesuffigeerd is. Vb. *Hasseltse Beverzakstraat*

(ter differentiëring met de *Beverzakstraat* in het aangrenzende *Zonhoven*) en te Maastricht de *Maastrichter Brugstraat* (ter diff. v.d. *Wijker Brugstraat*, de *Maastrichter Grachtstraat* naast de *Wijker Grachtstraat*; de *Maastrichter Pastoorsstraat* n. de *Wijker Pastoorstraat* en de *Heugemer Pastoorstraat* (Heugem en Wijk behoren tot de gemeente Maastricht).

Ook deze laatste gevallen met suffigering op het onbuigbare *-er* worden dus los geschreven. Dit type is beperkt tot Limburg en Oost-Nederland.

§18 VII. *Straatnamen* (meestal vroegere veld- of huisnamen) *die met een lidwoord beginnen, gevolgd door een al dan niet door een adjectief voorafgegaan substantief, worden los geschreven.* Het *substantief* en eventueel het *adjectief* werden met een *hoofdletter* gerealiseerd. Het *voorafgaande lidwoord* eveneens, behalve wanneer het verkort wordt door het wegvallen van een of meer lettertekens vooraan. *Bij nieuwe naamgeving wordt het gebruik van het lidw. afgeraden.* Te vergelijken zijn nederzettingsnamen als *De Pinte*, *Den Haan*, *Den Haag*. Vb. *Het Torentje* (Leuven), *Het Eitje* (Mechelen), *De Aard* (Brasschaat), *De Dries* (id.), *De Vroente* (id.), *De Wilgaard* (id.), *De Biezen* (Merksem), *De Noteschelp*, *De Oude Landen* (Ekeren), *De Locht* (Tongeren).

't Plein, *'t Veer*, *'t Vlietje* (Mechelen), *'t Speelhof* St.-Andries, gm. Brugge).

D'Iert (en *D'Iertstraat*, Genk), *D'Ooie* (en *D'Ooiestraat*, Zepperen, gm.

St.-Truiden). Constructies van het laatste type leiden vaak tot *vaste voorvoeging* en haast *onherstelbare vervormingen* als *D'Eikhoutstraat*, *D'Ekketstraat*, *Dekketstraat*, *Dekkenstraat* (Zepperen, gm. St.-Truiden). *Weglaten van voorgevoegde D' wordt dus aanbevolen.*

§19 VIII. *Straat- en veldnamen met voorzetselaanloop worden los geschreven.* Vb. *Aan de Bocht* (Gent), *Bij St.-Jakobs* (id.), *Tussen 't Pas* (id.), *Achter de Kerk* (Vreeren, gm. Tongeren), *Onder de Toren* (Mechelen), *Op de Wan*, *Achter het Vleeshuis*, *Achter de Oude Minderbroeders* (Maastricht), *Achter de Latten*, *Op de Vliet* (Leuven).

§20 IX. *Plaatsnamen* (w.o. nederzettingsnamen, huisnamen, buurtnamen, straatnamen met als eerste bestanddeel *een met het bepalend lidwoord samengetrokken voorzetsel* van het type *Ter-* en *Ten-*, gevolgd door een *substantief* vormen een groep die moeilijk te beregelen valt.

Het valt op dat los schrijven in de meeste gevallen overheerst (vgl. in de gewone taal ‘*ter herinnering aan*’, ‘*ten behoeve van*’, enz.), daarentegen worden heel wat nederzettingen, vooral namen van dorpen, gehuchten of grotere buurten aaneengeschreven en het zal wel heel moeilijk zijn die weer los te laten schrijven in een tijd waarin het aaneenschrijven vorderingen maakt.

We constateren deze feitelijke toestand en adviseren:

1. in principe *los te schrijven* met twee hoofdletters:
 straat-, plein-, veld- en huis- en hoevenamen: Vb. *Ter Beke* (Edegem), *Ter Borch* (Brasschaat), *Ten Hoge* (Ekeren), *Ter Doest* (Lissewege, gm. Brugge), *Ten Berg* (Aalst), *Ten Bos* (Erembodegem, gm. St.-Niklaas), *Ter Boelhage* (Leuven), *Ten Wijngaard* (Leuven), *Ten Hove* (St.-Andries-Brugge), *Ter Platen* (Gent), evenals de verlengde straatnamen op *-straat*, *-laan*, *-plein* enz. Vb. *Ter Borchtlaan*, *Ter Elstlaan*, *Ten Bogaardeplein* (Edegem).
2. *aan elkaar te schrijven* in die gevallen waar het aaneenschrijven gebruikelijk geworden is: Vb. *Tervuren*, *Terhagen* (gm. Rumst), *Terbank* (gm. Leuven), *Terlanen* (gm. Overijse), *Terlamen* (gm. Heusden-Zolder), *Tereken* (gm. St.-Niklaas), *Terboekt* (gm. Genk), *Termolen* (gm. Zonhoven), Vgl. *Terneuzen* (Zeeuws-Vlaanderen) en: *Terbekehofdreef* (Wilrijk), *Terlindenstraat* (Aalst), *Termunkdreef* (Leuven).

§21 X. Straatnamen en andere plaatsnamen waarvan de delen gescheiden worden door *een voorzetsel of een met een lidwoord samengetrokken voorzetsel* (ter, ten) worden *los van elkaar* geschreven. Het voorzetsel, evenals *ter*, *ten* worden met kleine letter gespeld, de substantieven met hoofdletter. Vb. *Hof van Boechout* (Boechout), *Hof van Tichelen* (Wilrijk), *Hof van Delftlaan* (Ekeren), *Hof ter Neppen* (Leuven), *Hof ter Bekelaan* (Leuven), *Hof ter Eikenlaan* (Leuven), *Hof ter Bekestraat* (Antwerpen), *Park ten Hove* (Gent), *Hof ter Linden* (Mortsel), *Hof ter Doest* (Lissewege, gm. Brugge), *Straatje zonder Eind* (Mechelen), *Hoogste van Brugge*, *Sint-Jan in de Meers* (Brugge).

OMERKINGEN:

1. Misschien kunnen uitzonderlijke gevallen als bv. *Van Leeg tot Zand* (St.-Andries, gm. Brugge, een verbindingsweg tussen de *Legeweg* en de *Zandstraat*) hier nog bij worden gerekend, in weerwil van de voorzetselaanloop. Na enig weifelen zien wij er om praktische redenen vanaf, in deze groep(X) het gebruik van het koppelteken (naar analogie van gemeentenamen als *Heist-op-den-Berg*) aan te raden (Zie §25).

2. Straatnamen als *Graaf van Egmontstraat* (Mechelen) en *Vrouw van Mechelenstraat* (id.) horen niet bij deze groep: ze zijn te beschouwen als straatnamen met titelaanloop.

§22 XI. Straatnamen en nederzettingsnamen (o.a. namen van gehuchten) die enkel bestaan uit een telwoord en een substantief in het meervoud:

- A. Deze namen worden aaneengeschreven wanneer het tweede lid een appellatieve plaatsaanduiding is. Vb. *Zeveneken* (Lochristi), *Vijfhuizen* (Aalst), *Twaalfkameren* (Gent), *Vierwegen*, *Vijfwegen* (passim).
- B. Deze namen worden los geschreven wanneer het tweede lid geen appellatieve plaatsaanduiding is. Vb. *Vijf Koppen* (Maastricht), *Acht Zaligheden* (Brugge, Maastricht), *Tien Geboden* (Brugge), *Vier Uitersten* (Brugge).

§23 XII. Plaatsnamen gevolgd door een onverbuigbaar adjectief of een lokaliserende samenstelling worden *los* geschreven met een koppelteken. Het adjectief geeft meestal een richting aan. Vb. *Heerweg-Noord* (Gent), *Herebaan-Oost* (Houthalen-Helchteren), *Coupure-Rechts*, *Coupure-Links* (Gent), *Gelieren-Neerzij*, *Gelieren-Opzij* (Genk).

‘Een dergelijke bureaucratische papieren constructie is eigenlijk strijdig met het levende taalgevoel’ (M. GYSSELING, *o.c.*, p. 115) en verdient bijgevolg enkel navolging wanneer in een welbepaald geval alle andere middelen tot differentiëring uitgeput of uitgesloten zijn.

Deze vormingen kunnen vergeleken worden met op wegwijzers voorkomende vermeldingen als *Tongeren-Station*, *Tongeren-Centrum*, *Vliermaal-Dorp* (= Centrum v. Vliermaal) die doen denken aan specificeringen op z'n Duits als Berlin-Wilmersdorf en minder correcte maar vrij gebruikelijke koppelingen als *Tongeren-Kermis* en *Kortrijk-Kermis* (voor beter: *Tongerse kermis*, *Kortrijkse kermis*).

Ze moeten echter onderscheiden worden van de recente namen op - *dorp* (in één woord gespeld!), die na het fusiegebeuren de dorpsstraten van deelgemeenten aanduiden (Vb. *Mendonkdorp*, *Baarledorp*, *Zoerseldorp*).

Afd. 3: Gebruik van het koppelteken.

§24 Een *koppelteken* is vereist:

1. na cijfertekens: Vb. *Leopold II-laan*, *I-Meistraat*, *II-Novemberlaan* (passim), *Albert I-promenade* (Oostende).
2. in namen die met 's (afkorting van *des*) beginnen: Vb. *'s-Meiersstraat* (Leuven); vgl. *'s-Herenelderen*, *'s-Gravenvoeren*.

3. na *Sint-* in namen van naar kristelijke opvatting heilige personen: Vb. *Sint-Annalaan* of *St.-Annalaan* (met punt na de afkorting). Namen met *Sint-* als aanloop en een op de heiligennaam volgend toponiem (meestal een nederzettingsnaam) krijgen een koppelteken vóór en na de naam van de heilige: *St.-Genesius-Rode*, *St.-Agatha-Rode*; vgl. *St.-Martens-Voeren* met *'s-Gravenvoeren*.
4. in sommige al dan niet adellijke familienamen: Vb. *Waldeck-Pyrmontlaan*, *Baillet-Latourlei* (Brasschaat).
5. in sommige samenstellingen van religieuze ingeving: Vb. *Christus-Koninglaan* (Mortsel), *Heilig-Bloedstraat*, *Heilig-Hartplein* (Gent), *Onze-Lieve-Vrouweplein* (passim), *Onze-Lieve-Vrouwe-Ader* (Brugge), *O.L.V.-dreef* (Brugge).
6. in straatnamen gevolgd door een onverbuigbaar adjectief dat de eerste component bepaalt: Vb. *Heerweg-Noord* (Gent), *Herebaan-Oost*, *Herebaan-West* (Houthalen-Helchteren), *Coupure-Rechts*, *Coupure-Links* (Gent).
7. in plaatsnamen gevolgd door een al dan niet samengesteld substantief dat de eerste component bepaalt: Vb. *Gelieren-Neerzij*, *Gelieren-Hoogzij* (Genk), *Kursaal-Oosthelling*, *Kursaal-Westhelling* (Oostende).
Hierbij horen ook de benamingen voor de in de laatste jaren omgedoopte dorpsstraten als bv. *Baarle-Dorp*, *Zoersel-Dorp*, die nu haast altijd aaneen worden geschreven, (*Baarledorp*, *Zoerseldorp*).
8. in straatnamen met een adjectief of telwoord als eerste lid wanneer het compositum ongewoon aandoet of onduidelijk is, soms ook doordat het tweede lid met een klinker begint: Vb. *Politieke-Gevangenenlaan*, *Zwarte-Arendlaan* (Antwerpen).

§25 In deze opsomming is het gebruik van het koppelteken tot een aanvaardbaar minimum teruggebracht; naar het voorbeeld van gemeentenamen als *Heist-op-den-Berg* zouden o.a. ook de straatnamen waarvan de delen gescheiden worden door een voorzetsel als *Hof van Boechout*, *Straatje zonder Eind*, *Sint-Jan in de Meers* door middel van een koppelteken tot een hechtere eenheid gesmeed kunnen worden (zie § 16). We hebben ervan afgezien dit item aan deze al lange lijst toe te voegen, daar één of meer koppeltekens in dergelijke gevallen het schriftbeeld belast zou hebben en een te ingewikkelde spelling de gewone gebruiker niet ligt.

Afd. 4: De tussenletters -s- en -n-

§26 Voor wat de niet uitgesproken tussenletters -s- en -n- in samenstellingen betreft, wordt consequente toepassing aanbevolen van de voorschriften van de Woordenlijst van de Nederlandse Taal, samenge-

steld in opdracht van de Nederlandse en Belgische Regering (*'s-Gravenhage*, 1954), blz. LVI-LXII. Naar het voorbeeld van dit zgn. ‘Groene Boekje’ spellen we dus o.a.: *Dorpsstraat* (passim), *Minderbroedersstraat* (Tongeren), *Stationsstraat* (passim), *Koninginnelaan* (Brussel), *Eendenlaan* (St.-Genesius-Rode), *Liefdadigheidsstraat* (St.-Joost-ten-Node).

M. GYSSELING wenst een voorbehoud te maken voor de straatnamen door de administratie op artificiële wijze genoemd naar abstracte begrippen (Type: *Liefdadigheidsstraat*, *Verbroederingsstraat*): in deze gevallen spelt hij geen analogische *s* (Vgl. M. GYSSELING, *o.c.* § 12 p. 115-117).

De andere leden van de subcommissie menen zich echter, zonder zich uit te spreken over de grond van de zaak, te moeten houden bij de in de Woordenlijst van de Nederlandse Taal voorkomende ‘officiële’ beregeling.

§27 Voor traditionele straatnamen die met een bekende mannelijke Nederlandse heiligennaam werden gevormd gelden dezelfde regels als voor gewone samenstellingen: ze worden met de oude genitiefs *-s* geschreven. Vb. *Sint-Jakobsmarkt*, *Sint-Jansplein*, *Sint-Pietersvliet* (Antwerpen), *Sint-Jansstraat* (Tongeren), *Sint-Pieterssteenweg* (Etterbeek), *Sint-Goriksstraat* (Brussel), *Sint-Lievenspoort*, *Sint-Kwintensberg*, *Sint-Martensstraat*, *Sint-Michielsstraat* (Gent), *Sint-Amandsstraat* (Strombeek-Bever), *Sint-Adriaansweg* (Boortmeerbeek), *Sint-Elooisweg* (Rijmenam), *Sint-Romboutskerkhof* (Mechelen), Vgl. de *nederzettingnamen* van het zelfde type: *Sint-Huibrechts-Hern*, *Sint-Lambrechts-Herk*, *Sint-Jansberg* (Mont-Saint-Jean), *Sint-Martens-Voeren*, *Martenslinde*, *Sint-Michiels-Gestel*, *Sint-Pieters-Voeren*, *Sint-Pietersberg* (Maastricht, ook straatn. te Mechelen).

OPMERKINGEN:

1. Na Latijnse namen op *-us*, *-(a) as* en op *-o* staat *geen* genitiefs *-s* Vb. *Sint-Rochusstraat*, *Sint-Pankraasstraat* (Tongeren) en vgl. *Sint-Bavostraat* met *Sint-Baafsplein* (Gent).
2. M. GYSSELING is de mening toegedaan dat er onderscheid dient gemaakt te worden tussen oude traditionele namen, waar de straat doorgaans genoemd is naar een kerk of kapel toegewijd aan die heilige (*Sint-Janskerk* te Gent en daarnaar genoemd de *Sint-Jansstraat*) en recente straatnamen waarin de naam van de heilige een persoonsnaam zonder meer is, die geen genitiefs *-s* krijgt, evenmin als andere persoonsnamen in recente straatnamen.

Afd. 5: Verbuiging van het bijvoeglijk naamwoord.

§28 In straatnamen die bestaan uit een *bijvoeglijk naamwoord* gevolgd door een *onzijdig zelfstandig naamwoord in het enkelvoud* gaat het adjectief in het Nederlands uit op *-e*, ook als er geen lidwoord voorafgaat. Deze *-e* komt in de Vlaamse dialecten en in de Zuidnederlandse omgangstaal zelden of nooit voor. Een naar Noordnederlandse normen ‘correct’ voorbeeld is: *Kaartseplein* (Brasschaat).

Vb. uit de Noordnederlandse straatnaamgeving, weergegeven in de plaatselijk gebruikte spelling: *Leidseplein*, *Korte Water*, *Zwarte Pad*, *Zwarte Laantje*, *Kleine Zonneplein*, *Kleine Gartmansplantsoen* (alle uit Amsterdam). Naast 't *Kleine Loopveld* echter een *Nieuw Loopveld* (zonder *-e*, Amsterdam). Andere vb.: *Oude Beeksepad* (Tilburg), *Bochtige Smeleveld*, *Grote Kerkepad*, *Oude Kerkhof* (Eindhoven), te Utrecht echter *Oudkerkhof* en te Maastricht naast *Tongerseplein* en *Kleine Dijkje* afwijkend *Klein Grachtje* en *Lang Grachtje*.

Deze in Vlaanderen ongebruikelijke *-e* doet in straatnamen vaak onwennig aan en leidt soms tot ongewenste associaties, als in bv. *Kiels(e) Broek/Kielsbroek* (Antwerpen) en *Nerems(e) Broek/Neremsbroek* (Nerem, gm. Tongeren).

In zulke gevallen is het aangewezen bij het regionale en lokale gebruik aan te sluiten en de *-e* achterwege te laten.

OPMERKING: Wat het aaneen- of losschrijven betreft, zie Afd. 2.

§29 In straatnamen die bestaan uit een *bijvoeglijk naamwoord* gevolgd door een *appellatieve plaatsaanduiding in het meervoud of het vrouwelijk enkelvoud* (als bv. straat, baan, dreef) is in de Zuidnederlandse volkstaal de *-e* uitgang van het adjectief weggevallen na oorspronkelijk stemhebbende consonant: Vb. *Langstraat*, *Hoogstraat*, *Kleinstraat*, *Holstraat* (alle passim).

Door de lokale of regionale schrijftraditie ‘geconsacreerde’ *e*-loze adjectiefformen mogen in zulke oude namen bewaard blijven; men vermijde evenwel zulke vormen in nieuwe namen zonder dat daar een ernstige reden voor is.

Afd. 6: Suffigering van nederzettingsnamen.

§30 In namen van straten, wegen en pleinen die een richting aanduiden worden de *nederzettingsnamen van een suffix -se*, in Nederland en Limburg ook vaak met een suffix *-er* voorzien. Bij de keuze tussen *-se* en *-er* late men zich leiden door het lokale gebruik, de traditie of de welluidendheid. Vb. *Leuvenselaan* (Tienen), *Hasseltsestraat* (Herk-de-Stad), *Maastrichtersteenweg* (Hasselt).

§31 *Nederzettingnamen op -st of -sp* krijgen bij voorkeur het suffix *-er* of het stapelsuffix *-erse* (*-er* + *-se*) (Vgl. Nederl. formaties als *oosterse*, *westerse*). In dit geval komen deze suffixen ook buiten Limburg voor. Vb. *Aalstersedreef* (Meldert o. Aalst), *Aalstersesteenweg* (Moorsel o. Aalst), *Lispersteenweg* (Boechout), *Lisperstraat* (Lier), *Dietersedijk* (Wijchmaal o. Peer), *Diesterstraat* (Tessenderlo, Hasselt), *Vorsterweg* (Tessenderlo), *Dieterssesteenweg* (Paal o. Beringen). Voor *Diest* komt ook *Diestse* voor (Diestsestraat, Leuven).

§32 In namen van straten en wegen wordt de nederzettingnaam enkel gesuffigeerd wanneer hij de richting naar een nabije stad of dorp aangeeft. Richtingsnamen worden natuurlijk niet gesuffigeerd wanneer ze de naam van een buurt of verkaveling bevatten die naar een veldnaam of een ander gelijkaardig toponiem benoemd werd.

§33 Nederzettingnamen die pleinen benoemen kunnen ook gesuffigeerd worden: men kan ze als richtingsnamen beschouwen wanneer ze op een straat of weg uitkomen die een richting aanduidt: het *Leidseplein* te Amsterdam sluit bij de *Leidsestraat* aan en het Tongerseplein te Maastricht verbindt de *Tongersestraat* met de *Tongerseweg*.

Wanneer pleinnamen niet onrechtstreeks mede een richting aanduiden drukken ze een toehorigheid tot de eigen nederzetting uit: *Kaartseplein* (plein van de wijk Hoge en Lage Kaart te Brasschaat; *Widooierplein* (plein van het dorp Widooie o. Tongeren).

§34 De suffigeringsregel door middel van *-se* (of *-er*) is niet zonder meer toepasselijk in het gebied ten westen van Schelde en Dender (grosso modo dus West- en Oost-Vlaanderen), waar volgens eeuwenlange traditie richtingsnamen binnen de (middeleeuwse) stadsmuren enkel door juxtapositie gevormd werden: in deze provincies is dus het type *Gentstraat* (juxtapositie van *Gent* en *straat*) verantwoord in namen die op *-straat* uitgaan; in namen die eindigen op *-steenweg*, *-voetweg*, *-heerweg*, *-heerbaan* komt de gesuffigeerde adjectivische vorm (van het type ‘*Antwerpsesteemveg*’) ook daar uitsluitend voor. Ten oosten van Schelde en Dender is het type ‘*Gentstraat*’ (juxtapositie) enkel te verantwoorden wanneer dit type 1° op de periode van vóór de 19 de eeuw teruggaat en 2° nog in de volksmond leeft.

§35 In vele gevallen werd na de fusies de naam van een dorp dat als gemeente in een groter geheel opging aan de vroegere *Dorpsstraat* of een andere belangrijke straat gegeven. Dergelijke ‘memorienamen’ worden, om verwarring met gesuffigeerde richtingsnamen te vermijden beter door juxtapositie gevormd. Vb. *Koninksemstraat* (de vroegere *Dorpsstraat* te

Koninksem o. Tongeren), *Widooiestraat* (een belangrijke straat uit het centrum van Widooie). Een in dit geval fictieve *Widooierstraat* of *Widooierweg* zou enkel in een aanpalende nederzetting mogelijk zijn en in de richting van Widooie leiden.

§36 Hetzelfde geldt voor memorienamen die de sympathie voor een andere stad of gemeente willen uitdrukken, bv. de *Luikstraat* te Blankenberge (zonder suffigering van *Luik*).

Soms krijgen nieuwe buurten of verkavelingen verzamelingen van gemeentelijke memorienamen als nieuwe straatnamen toegewezen. Deze mode ‘floreert’ vooral bij onze noorder- en oosterburen. In Nederland worden deze nederzettingsnamen wel eens gesuffigeerd (bv. in de buurt bij het *Belgischeplein* te Den Haag). We menen deze suffigeringen te moeten afwijzen: straatnamen die niet zoals sommige pleinnamen (*Kaartseplein*, Brasschaat) de toehorigheid tot de eigen nederzetting uitdrukken, worden als memorienamen best niet gesuffigeerd om verdere verwarring te vermijden.

§37 Het in Limburg en sporadisch ook wel in de Antwerpse Kempen en elders voorkomende suffix *-er* wordt, in tegenstelling met Noord-Nederland (vgl. *Haarlemmer-*, *Arnhemmer*), door een onbeklemtoonde lettergreep voorafgegaan, zodat de aan *-er* voorafgaande *m* niet verdubbeld wordt. Vb. *Stokkemerbaan* (Dilsen), *Rekemerstraat* (Lanaken).

Is de uitgang *-um* dan wordt de *m* verdubbeld: dusdoende is het officiële *Elsummerblok* (Geel) als *Elsummerblok* of als *Elsemerblok* te realiseren.

Na een toponiem op *-l* of *-r* (uitzonderlijk ook op *-n*) wordt soms een welluidendheids *d* ingevoegd: Vl. *Peerderbaan* (Bree), *Molderdijk* (Mol), *Halderbos* (n. *Hallerbos* te Halle).

§38 In principe wordt in nederzettingsnamen die op *-e* uitgaan deze *-e* weggelaten wanneer met *-se* of *-er* wordt gesuffigeerd: Vb. *Jetsesteenweg*, *Ninoofsesteenweg* (St.-Jans-Molenbeek) bij (St.-Pieters-) *Jette* en *Ninove*. Zodoende bv. *Brugse* (bij Brugge), *Roeselaarse* (bij Roeselare), *Poperingse* (bij Poperinge), *Oudenaardse* (bij Oudenaarde), *Dendermondse* (bij Dendermonde), *Zelzaatse* (bij Zelzate), *Halse* (bij Halle), *Putse* (bij Putte), *Hernse* (bij Herne), *Kanner* of *Kanse* (bij Kanne).

Twee opeenvolgende onbeklemtoonde *e*'s zijn strijdig met ons taalgevoel in gevallen als: *Hovesesteenweg* (Boechout): correcter is *Hoofsesteenweg* (regl. *Hoofse Hoek*, naam van een gehucht van Hove, pr. Antw.).

Zo ook is *Weeldsestraat* correcter dan *Weeldesestraat* (Weelde o.

Ravels), *Vremdesesteenweg* (Bochout) normaal, *Vremdesesteenweg* niet correct.

In enkele speciale gevallen kunnen wel problemen opduiken, zo bv. met de namen op *-rode*. Vb. *Nieuwenrodesesteenweg* (Aarschot). Er zijn twee uitwegen:

Nieuwenroodseesteenweg of (in aansluiting met de evolutie *rode-rooi(e)* in de volkstaal: *Nieuwenrooisesteenweg*. (Vgl. *Gruitrode n.* Stokrooie en *Rooi o.* Bilzen en Tongeren).

Moeilijkheden kunnen rijzen in namen waarvan het eerste bestanddeel op *-r* uitgaat en het tweede *-le*, *-lee* of *-lo* is: waar *Veurnse* en *Deurnse* (bij Veurne en Deurne) geen uitspraakproblemen opleveren kan er twijfel rijzen of in regelgetrouwe afleidingen als *Baarlse*, *Deurlse*, *Veerlse*, *Gierlse* (bij *Baarle*, *Deurle*, *Veerle*, *Gierle*) de opeenstapeling van consonanten de uitspreekbaarheid niet hindert: toch is het beter te houden aan deze vormen; men kan natuurlijk zoals dubbelvormen van het type *parel/paarl* en *horen/hoorn* ons suggereren deze geschreven vormen als *Barelse*, *Deurelse*, *Verelse*, *Gierelse* uitspreken indien men wil of, zoals in de volksmond, de *r* uitstoten. Wij moeten nochtans schrijfwijzen als *Veelseweg*, *Veelsebaan* (Wolfsdonk-Langdorp o. Aarschot) voor *Veerlseweg*, *Veerlsebaan* niet aanbevelen.

Kasterleese, *Tongerlose* als *-se-* afleidingen bij nederzettingsnamen als *Kasterlee*, *Tongerlo* roepen geen problemen op (Vb. *Tongerloseweg*, *Tongerlosebinnenweg* te Geel), maar bij wijze van uitzondering of om verwarring te vermijden is het geoorloofd in de volksmond gebruikelijke vormen als *Tongel* = *Tongerlo*, *Westel* = *Westerlo*, *Kastel* = *Kasterlee*, *Poel* = *Poederlee* te laten voortbestaan in gevallen als *Oude Tongelseweg*, *Oude Kastelseweg* (Geel), *Kastelsebaan* (Millegem o. Mol), *Westelsebaan* (Averbode).

Indien de nederzettingsnaam na de *e-* apocope op *s* of *z* uitgaat wordt één enkele *s* geschreven: zulke gevallen lijken (doordat er maar één *s* wordt geschreven) ondoorzichtig: suffigering en juxtapositie hebben hier hetzelfde resultaat.

Vb. Beerse: Beers + *se* > *Beerse* - Vb. *Beersebaan* (Vosselaar). Hetzelfde resultaat in eventuele afleidingen van *Asse*: As + *se* > *Asse*, en *Meise*: Meis + *se* > *Meise*.

Met *z*: Deinze: Deins + *se* > *Deinse* - Vb. *Deinseesteenweg* (Gent). In gevallen met *z* in de plaatsnaam wordt *z* dus tot *s*.

Zoals Waas > *Wase* ook Sint-Niklaas > *Sint-Niklase* en Heers > *Heerse*. Vb. *Middelheersestraat* (Heers). Bij Ronse horen de afleidingen *Ronsische* en *Ronsense*.

§39 In *afleidingen van nederzettingsnamen die op -en eindigen* onderscheiden we twee groepen:

1. Een groep namen met oude adjectivische afleiding op *-s(e)* of *-er*, waarbij één van deze suffixen aan de *stam* van de nederzettingsnaam wordt gevoegd; de uitgang *-en* van de nederzettingsnaam valt dus weg vóór *-s(e)* of *-er*. Drielettergrepigheid van de nederzettingsnaam is een praktisch criterium dat tot weglaten van de uitgang *-en* vóór het suffix kan aanzetten. Meestal, niet altijd, gaat het om nederzettingsnamen op *elen*, *-eren*, *-aarden*.

Vb. Ekeren: *Ekersesteenweg* (Antwerpen)

Tongeren: *Tongerseweg* (Maastricht), *Tongersesteenweg* (Hoeselt)

Mechelen: *Mechelsestraat* (Leuven), *Mechelsesteenweg* (Lier), *Mechelsebaan* (Duffel)

Hoegaarden: *Hoegaardsestraat* (Boutersem), *Hoegaardsesteenweg* (Opvelp o. Bierbeek)

Antwerpen: *Antwerpsesteenweg* (Brussel).

Vgl. in Nederland: Nijmegen/*Nijmeegs(e)*.

Maar ook andere dan drielettergrepige namen kennen deze ‘*en*-apocope’: meestal zijn het namen van oudere of relatief belangrijke nederzettingen; een vaste regel is niet te geven: men sluit aan bij de in de volksmond gebruikelijke vormen of bij historisch verantwoorde vormen.

Vb. Namen: *Naamsestraat* (Leuven, St.-Truiden)

Tienen: *Tiensesteenweg* (Leuven)

Bilzen: *Bilzersteenweg* (Tongeren), *Bilzerlaan* (Veldwezél o. Lanaken)

Vgl. in Nederland: Leiden/*Leids(e)*, Bergen-op-Zoom/*Bergs(e)*.

Ook in namen op *-aken* en *-ingen* valt *-en* vóór *-se* of *-er* weg: Bv. Beringen: *Beringersteenweg*, *Beringerheide* (Heusden-Zolder), *Beringsesteenweg* (Heppen o. Leopoldsburg)

Vlijtingen: *Vlijtingerstraat* (Grote-Spouwen o. Bilzen)

Geldenaken: *Geldenaaksevest* (Leuven)

Vgl. ook in Nederland: Vlaardingen/*Vlaardings(e)*, Scheveningen/*Schevenings(e)*, Groningen/*Groninger*.

In namen op *-hoven* (ev. *-koven*, **-inghoven*) valt *-er* vóór *-se* of *-er* weg in sommige Limburgse namen: Vb. *Oude Ophoverbaan* (Maaseik).

Bij namen op *-hoven* is *-en-* ‘wegval’ echter niet overal (meer) gebruikelijk. Behoud van *-en* met eufonische inlassing van *d* en dialectische evolutie *d > t* in: Vb. *Voorshoventerweg* (Neeroeteren, o.

Maaseik). - In Nederland: *Roeventer Peel* (top. bij Roeven o. Weert, Nl. Limb.). Bij *Eindhoven* echter *Eindhovense*.

In Haspengouw en Zuid-Brabant komt ook juxtapositie voor: *Egenhovenweg* (Leuven), *Mettekovenstraat* (Groot-Gelmen o. St.-Truiden). Het is moeilijk om in dit laatste geval uit te maken of juxtapositie hier traditie is of onder Franse invloed ontstaan: mogelijk was *-er* hier het gebruikelijke suffix en werd *r* hier in de volksmond uitgestoten. In al deze gevallen op *-hoven* (en *-koven*) volgen wij best het lokale gebruik.

2. Een andere groep van namen met oude adjectivische afleiding op *-se* (of ev. op *-er*) behoudt de *-en-* uitgang van de nederzettingsnaam vóór het afleidingssuffix.

Vb. Leuven: *Leuvensestraat* (Aarschot)

Landen: *Landenseweg* (Halle-Booienhoven en Halmaal, grens Zoutleeuw en St.-Truiden)

Drongen: *Drongensesteenweg* (Gent)

Laken: *Lakensestraat* (Brussel)

Halen: *Halensestraat* (Zelem o. Halen), voor dit laatste vb. vgl echter te Ha(e)len (Nl. Limb. bij Roermond) het top. *Ha(e)ler Heide*.

De als vb. opgegeven plaatsen hebben hun adjectivische afleiding altijd met behoud van de volledige nederzettingsnaam en toevoeging van *-se* (event. *-er*) gevormd. In talrijke, meestal minder belangrijke, plaatsen met namen op *-en* zijn traditionele adjectivische *-se* of *-er-* afleidingen niet (meer) gebruikelijk: in pers en administratie zijn wij in de laatste tijd getuige van een vermenigvuldiging van *-se-* afleidingen zonder *-en* wegval ten nadele van afleidingen met *-se* (maar vooral met *-er*) bij de stam van de nederzettingsnaam (groep 1): deze mode dient met de nodige omzichtigheid te gemoet getreden te worden.

Vb. *Hobokensevest* (Antwerpen), oudere adj. afl. *Hobookse-*, *Hoboker-*, *St.-Truidensesteenweg* (Tienen), in de volksmond *Sint-Truisesteenweg* (bij *St.-Truien!*), in Limburg *St.-Truidersteenweg* (Hasselt, Tongeren, Borgloon, Herk-de-Stad), *Truierstraat* (Heers). De vorm *St.-Truidense* is dus een stroef- deftige nieuwkomer, die een ouder en volkser *St.-Truider*, *Truier* met succes beconcurrereert (en verdringt).

Afd. 7: Gewestelijke taalvormen en Nederlands taaleigen.

§40 Voor de woordkeus richten wij ons voor nieuw in te voeren benamingen naar het algemeen Nederlands gebruik. Dit geldt in de eerste plaats voor de appellatieve plaatsaanduidingen, dit zijn de woorden

die als tweede lid van de samenstelling de verschillende soorten of typen van verkeerswegen en -ruimten onderscheiden.

In nieuwe benamingen zal men dus woorden vermijden die gewestelijk of verouderd klinken. In aloude en ingeburgerde straatnamen kan natuurlijk het veel voorkomende *baan* (:weg) behouden blijven, in nieuwe namen krijgt ‘weg’ de voorkeur. Dit geldt ook voor het vooral Vlaamse en Brabantse *lei* (: laan) en *vest* (: singel), het in het Brugse en Antwerpse veel voorkomende *rei* of *rui* (: gracht), het Limburgse *graaf* (: gracht) en het vooral in West- en Oost-Vlaanderen gebruikelijke *plaats* (: dorpsplein).

Ook eeuwenoude woorden als het Gentse *tragel* (: trekpad) en de in oude plaatsnamen voorkomende regionale woordtypes als Brabants *wouwer* en Limburgs *wijer* (: vijver) hoeven niet verwijderd te worden. Een plaatselijk woord of een regionaal woordtype voor iets typisch plaatselijks (als bv. gebruiken, gebouwen, voortbrengselen) is natuurlijk in alle gevallen bruikbaar.

Afwijkingen van de gebruikelijke Nederlandse vorm van de woorden, die zich in bepaalde overgeleverde benamingen vastgezet hebben en duidelijk, ook door de ingezetenen, als verouderd of gewestelijk gevoeld worden, *mogen* behouden blijven. Vb. *Torfbrug* (: Turfbrug), *Borzestraat* (: Beursstraat). Vgl. J. LEENEN, *o.c.*, pp. 47-48).

Hetzelfde geldt voor gevallen als Limburgs *bamd*, mv. *bemde(n)* (: beemd); de vorm *bemd* (enkelv.) is trouwens ook Brabants (vgl. *Glabbeek-Zuurbemde*) of de vervanging van vormen uit de oudere Limburgse schrijftaal als *-ald*, *-olt* (: *-oud*, *-out*), zoals in *Aldestraat* (Hasselt), te vergelijken met *Aldeneik*, *Waltwilder*, *Alt-Hoeselt*, *Holt*, *Holtissen*: men vermijde in elk geval nieuwe straatnamen met dergelijke afwijkende klankrealisaties te vormen. Ook het verouderde of gewestelijke diminutiefsuffix *-ken*, als bv. in *Moleken* dient niet altijd en overal gewijzigd in *-tje* (*Molentje*).

Andere van de norm afwijkende vormen als *leeg* (: laag), *meulen* (: molen), *peerd* (: paard), *drij* (: drie), *platse* (: plaats), *kewit*, *kiewit* (: kievit) vermijden wij in nieuwe straatbenamingen en wij verbeteren ze, indien mogelijk, in bestaande benamingen. Voor van het Nederlands afwijkende gewestelijke woorden of woordtypes kan meer begrip opgebracht worden dan voor lokale of regionale klankrealisaties: in twijfelgevallen richten wij ons naar de standaardtaal of raadplegen we taalkundig bevoegde personen of instanties.

§41 Niet enkel van de kant van de streektalen rijzen er problemen met betrekking tot de vorm en de zuiverheid van de taal. Er komen ook hier en daar nog straatbenamingen voor die strijdig zijn met het taaleigen. Als vb. van naar Frans model letterlijk vertaalde straatnamen kan worden vewezen naar benamingen van het type *Steenweg op Rozenaken* (Ronse), *Steenweg op Elzele* (Ronse), *Steenweg naar Edingen* (Halle), *Steenweg naar Nijvel* (Halle), *Dreef van Eigenbrakel* (Halle), *Weg naar As* (Genk).

Dergelijke straatnamen moeten geweerd worden en waar ze voorkomen, gewijzigd in bv. *Rozenaaksesteenweg*, *Elzeelsesteenweg*, *Edingssteenweg*, *Nijvelsesteenweg*, *Eigenbrakelsedreef*, *Assersteenweg*. De verbinding ‘appellatieve plaatsaanduiding gevolgd door een voorzetsel en een nederzettingsnaam’ is als onnederlands af te wijzen en te vervangen door een van de nederzettingsnaam afgeleid gesuffigeerd adjectief op *-se* (event. op *-er*), gevolgd door de appellatieve plaatsaanduiding.

§42 Als onnederlands is ook af te wijzen de overdaad aan straatnamen die abstracte begrippen weergeven van het type *Menslievendheidsstraat*, *Oprechtheidsstraat*, *Opvoedingsstraat*, *Onderrichtstraat* (allemaal uit Brussel). Dergelijke namen klinken raar en gezocht en vele daarvan zijn van Franstalige inspiratie.

§43 Wij vermelden nog een van het Algemeen Nederlands afwijkend gebruik, dat erin bestaat vóór de naam van een vrouwelijke heilige *Sinte* te gebruiken in pl. v. *Sint*. Deze vooral in West-Vlaand eren voorkomende traditie die aansluit bij het Franse onderscheid tussen *Saint* en *Sainte*, is fout en moet in nieuwe straatnamen geweerd worden. Vb. *Sinte-Christianastraat*, *Sinte-Claradreef* naast (correct), *Sint-Annarei*, *Sint-Annaplein* (vb. uit Brugge).

§44 Nederlandse benamingen van plaatsen buiten ons taalgebied dienen in straatnamen behouden te worden. Straatnamen zijn geen wegwijzers. Sommige vereenvoudigende beschikkingen betreffende de bewegwijzering mogen geen aanleiding zijn om traditioneel-Nederlandse nederzettingsnamen uit de straatnamen te weren. Het is ondenkbaar van een *Luikerstraat* een Liège(r)straat te maken, van een *Geldenaaksebaan* een *Jodoigne(r)baan* of van een *Borgwormseweg* een *Waremmе(r)weg*, omdat sedert een hondertal jaren in deze of gene streek onder vreemde invloed niet meer *Borgworm* maar *Waremmе* gezegd wordt in het lokale dialect.

IV. Begripsinhoud

A. *Straatnaamwijziging*

1. Samenvallen van namen.

§45 De belangrijkste oorzaak van de wijziging van bestaande namen in het recente verleden is ongetwijfeld het feit dat de benamingen van twee of meer straten gelijkkluidend waren geworden door de samenvoeging van verschillende kleinere gemeenten tot een grotere. Het was (is) uitgesloten de oude benaming voor meer dan één straat te bewaren, zodat de andere dan wel een nieuwe naam moe(s)ten krijgen. Het ligt natuurlijk in het belang van de bewoners van een straat zo weinig mogelijk betrokken te worden in wijzigingen van administratieve aard die een terugslag hebben op hun privéleven en hun beroepsactiviteiten (identiteitsbewijzen, adreswijzigingen, visitekaartjes, commerciële reclame enz.), zodat gesteld kan worden dat de bewoners van die straat die de oude benaming mag behouden bevoorrecht worden.

2. Wegwerken van homonieme benamingen.

§46 Bij de besluitvorming werd en wordt dan ook meestal rekening gehouden met enkele criteria, zoals het aantal inwoners, de prioriteit van een winkelstraat en historische of toponymische factoren zoals de ouderdom en het functionele van de benamingen. Met het functionele is het verband bedoeld tussen de naam en de topografie. Voor uitvoeringer uitleg betr. al deze punten verwijzen we naar M. GYSSELING *o.c.*, p. 96.

§47 Voor de talrijke *dorpsstraten* werd vaak een oplossing gezocht in een nieuwe naam die de oude dorpsnaam bevatte *zonder* suffigering met *-er* of *-se*.

In een gedeelte van het Vlaamse land volgde dan *-straat*, in enkele andere gewesten *-dorp*. Vb. *Koninksemstraat*, *Baarledorp*, *Zoerseldorp* (Zie ook §§23 en 81).

§48 De *kerkstraten* leverden minder moeilijkheden op, daar men ze geredelijk naar de naam van de patroonheilige kon benoemen en homonieme benamingen van *kloosterstraten* konden of kunnen door de naam van het klooster of de orde waartoe het behoort worden onderscheiden.

§49 Voor de talrijke *molenstraten* en dito *wegen* kon (: kan) vaak een oplossing gevonden worden in een nadere specificering van de molen (indien die een bepaalde naam droeg) of door voorvoeging van de (liefst gesuffigeerde) naam van de nederzetting waar de molen zich bevindt of

bevond. Deze werkwijze verdient de voorkeur boven het vervangen door een andere, willekeurig gekozen benaming, vooral dan indien die niet historisch verantwoord zou zijn.

§50 Namen kunnen ook gediversifieerd worden door een bepalend woord. Bij deze constatacie van GYSSELING (*o.c.* 107) worden als voorbeelden *Goudvinkstraat* en *Paasleliestraat* opgegeven: een oplossing bij het voorkomen van meer dan één *Vink-* en *Leliestraat* in een fusiegemeente.

§51 In Nederland worden gelijkkluidende straatnamen soms ook gediversifieerd door de met *-se* of *-er* gesuffigeerde naam van het gemeentedeel of de deelgemeente aan de traditionele naam te laten voorafgaan. Vb. (Maastricht): *Maastrichter Brugstraat* en *Wijker Brugstraat*, *Maastrichter Grachtstraat* en *Wijker Grachtstraat* en bij ons (Hasselt) de *Hasseltse Beverzakstraat* (vgl. § 12). Deze methode heeft het voordeel dat de oude benaming bewaard blijft. In Vlaanderen werd of wordt ze echter zelden aangewend vanwege het bezwaar tegen de ‘lengte’ van zulke namen. Dit bezwaar weegt blijkbaar minder door bij het kiezen van lange straatnamen met titelaanloop.

§52 Een ander, vooral in Nederland gebruikelijk differentiërings-middel, bestaat erin de straatnaam te laten voorafgaan door onverbuigbare adjectieven van adverbiale oorsprong. Afgezien van elke beoordeling wat het praktische, eufonische, orthografische of taalkundige aspect betreft, maken dergelijke straatnamen bij ons weinig kans en laten wij ze dus best buiten elke bespreking en navolging.

Vb. *Binnen* Wieringerstraat - *Buiten* Wieringerstraat (Amsterdam)

Oudezijds Armsteeg - *Nieuwerzijds* Armsteeg (id.)

Dwars Bolwerkstraat - Bolwerkstraat (Leiden)

Dwars Havenstraat - *Oost* Havenstraat - *West* Havenstraat (id.)

Korte Leidsedwarsstraat - Lange Leidsedwarsstraat - Leidsestraat (A'dam)

Kerkdwarsstraat - Kerkstraat (Utrecht)

Goirkezijstraat - Goirkestraat (Tilburg)

Dezelfde afwijzing geldt ook voor de nummering van gelijkkluidende namen als bv. *1ste* Muntstraat en *2de* Muntstraat te Breda of de *1ste* tot in met de *6de* Vogelstraten te Amsterdam.

Tot op een zekere hoogte is ook de bij ons wel eens voorkomende toevoeging van windstreken als in *Kapelstraat-Noord* en *Kapelstraat-Zuid* (Eindhoven) met de nodige omzichtigheid te gebruiken en enkel na uitputting van alle andere mogelijkheden.

3. Sterk gelijkende namen.

§53 Gerechtigde bezwaren kunnen ingeroepen worden tegen het voorkomen in éénzelfde gemeente van straatnamen met 1° een zeer gelijkend eerste element 2° een gelijkkluidend eerste element gevolgd door een afwijkend toponymisch appellatief (-straat, -weg, -laan ...)

In het eerste geval bewaren wij bij voorkeur de oudste of historisch belangrijkste naam of zoeken wij een oplossing door vóór- of achtervoeging van een differentiëringselement. Weliswaar kan het voorkomen dat bij straatnamen met gelijkende eerste term de oudste van beide namen in de loop der tijden zodanige wijzigingen heeft ondergaan dat het de voorkeur verdient de oudste straatnaam te wijzigen door hem te herstellen in zijn oorspronkelijke vorm: hoofdzaak is dat de mogelijkheid tot verwarring opgeheven wordt: vb. (Gent, GYSSELING, *o.c.* 90 en 94) de oude vormen van de *Walputstraat* wijzen op een oorspronkelijke *Wolfputstraat*; deze vroegere vorm wordt hersteld zodat verwarring met de *Hendrik Waelputstraat* wordt uitgesloten.

In het tweede geval (differentiëring door verschillend toponymisch appellatief) vallen de bezwaren weg indien de betrokken straten in elkaars verlengde liggen of evenwijdig zijn met mekaar. Vb. de *Venstraat* en de *Venweg* te Vreeren (gem. Tongeren) zijn evenwijdig met mekaar en verbonden door een brug over een beek.

§54 Ook straatnamen die een gelijkkluidende familienaam bevatten, zodat ze enkel door de voorafgaande voornaam worden onderscheiden situeert men best in elkaars verlengde of in de naaste omgeving om zodoende aan postboden of andere adreszoekende personen te grote omwegen te besparen.

Vb. (Gent, GYSSELING, *o.c.* 92) de *Alfons Braeckmanlaan* en de *Victor Braeckmanlaan* te St.-Amandsberg liggen in mekaars verlengde.

4. ‘Dóórtrekken’ van straten.

§55 Ook het toekennen van een bestaande straatbenaming aan een andere straat of weg die in het verlengde van de eerste ligt, al dan niet over vroegere gemeentegrenzen heen, is een procédé dat uit gemakzucht of om zijn echte of vermeende doelmatigheid veel succes heeft gekend en nog kent.

Dit systeem biedt zeker voordelen maar mag niet leiden tot het afschaffen van traditionele historisch verantwoorde namen in één van beide (vroegere) entiteiten, indien een andere oplossing mogelijk zou zijn. Het houdt daarenboven soms ook nadelen in voor administratieve identificeringen die op toestanden van vóór de fusie betrekking hebben,

en kan ook leiden tot hoge huisnummeringen die bij vergissingen in het aangegeven nummer heel wat nutteloos gedraaf kunnen veroorzaken: Hierbij denken we aan *steenwegen*, die over een respectabel aantal km. verschillende deelgemeenten doorkruisen. In dit laatste geval kan, indien wenselijk, aan het dichtst bij het gemeentecentrum gelegen gedeelte een andere naam gegeven worden (Vb. *Hasselt*: een deel van de *Diestersteenweg* werd *Koningin Astridlaan*).

5. Psychologische hinder.

§56 Vaak worden straatnamen gewijzigd omdat de bewoners van die straat aan een schaamtecomplex laboreren als gevolg van hinderlijke associaties die terecht of ten onrechte als een vernedering aangevoeld worden of aanleiding geven tot een glimlach of zelfs hilariteit.

Enig begrip kan worden opgebracht, voor het feit dat bewoners van een *Dodestraat* (Alken) naar een wijziging verlangen, of dat de *Ootmoedigestraat*, de *Hoogmoedigestraat* en de *Heiligenstraat* (Kumtich) naar aanleiding van de Tiense fusie verdwenen zijn en dit om psychologisch begrijpelijke redenen. In deze voorbeelden was de betekenisinhoud van de straatnaam zelf aanleiding tot hinderende geamuseerdheid.

Van een andere aard is de jaren terug te Hasselt ingevoerde wijziging van de benaming van de straat die in de volksmond *de Beek* (officieel Beekstraat) geheten wordt in *St.-Jozefstraat*. In dit geval waren geen makabere of sarcastische associaties de aanleiding tot wijziging, maar wel een inferioriteitscomplex dat minder te maken had met de betekenisinhoud van de naam zelf dan met het verlangen een odium van zich af te wentelen dat in de ogen van meer gegoeden aan het bewonen van een (vroegere) volksbuurt kleefde⁽¹⁾.

Wanneer de benaming van een straat psychologische hinder verwekt bij de bewoners is het dus aan te bevelen te onderzoeken of het gevoel van onbehagen in de betekenisinhoud van een van de componenten van de naam te vinden is: dan kan een geschikte oplossing voorgesteld worden, waarbij nochtans omzichtig te werk gegaan moet worden wanneer het historisch waardevolle namen betreft.

§57 Ook moet men de rage intomen om zonder reden van alle *gangen* en *stegen*, *wegen* of *straten* en van gewone *straten*, *lanen* te maken. Op het platteland althans wekte *steeg* geen bijgedachte aan een lagere status van de bewoners, het is echter aanvaardbaar dat een vroegere steeg die

(1) Nu de laatste eenvoudige woningen haast alle verdwenen zijn kan misschien binnen afzienbare tijd aan een terug invoeren van de traditionele benaming gedacht worden?

verbreed werd tot een heuse straat ook dit laatste woord als eindterm krijgt. Een *weg* had (althans oorspronkelijk) geen voortgezette vaste bebouwing over zijn gehele lengte en een *laan* vereist losse bebouwing en huizen die een tuintje aan de voorkant hebben of althans op enige afstand van het trottoir werden gebouwd. Elk dezer woorden heeft zijn eigen betekenisinhoud en wijzigingen zijn dus enkel te verantwoorden wanneer het uitzicht van de betrokken plaats voldoende veranderd is om die wijziging te verantwoorden.

6. Foutieve normen.

§58 Uitzonderlijk gebeurt het wel dat foutieve vormen aanleiding waren en zijn tot straatnaamwijziging. Foutieve vormen ontstonden vaak door verkeerde lezing of interpretatie van oude teksten waaruit door lokale historici met onvoldoende paleografische vorming of ondervinding plaatsnamen werden opgediept die nuttig konden zijn voor de straatnaamgeving. Vaak werden ook foutieve kadastrale transcripties letterlijk overgenomen, soms ook werden oude namen verkeerd geëtymologiseerd.

Voorbeelden allerhande hiervan zijn te vinden in GYSSELINGS *Inl. Gent*, 95: zo werd in Gent *Yperstraat* in 1942 gewijzigd in *Iepenstraat* omdat men vond dat de straat bezwaarlijk naar de stad *Ieper* genoemd kon zijn. *Ieper* is echter een oude nevenvorm van de boomnaam *iep* en *Ieperstraat* is dus de enige juiste vorm. Een ander door dezelfde auteur aangehaald en verduidelijkend voorbeeld is het geval van de Gentse *Persellestraat* die door sommigen verkeerdelijk als *Petri cella* ‘cel van Petrus’ werd geïnterpreteerd met als gevolg de absurde schrijfvorm *Petercellestraat*, ofschoon de oude middeleeuwse vormen op een oorspronkelijk *Poederzele* wijzen. Gelukkig werden in Gent de juiste vormen *Ieperstraat* en *Persellestraat* in overeenstemming met de uitspraak in de volksmond hersteld. Wanneer dergelijke vergissingen geconstateerd worden, dient de gemeentelijke overheid best na raadpleging van terzake bevoegde personen een voorstel tot straatnaamwijziging in.

In gevallen zoals dat van de Gentse *Persellestraat* is het begrijpelijk dat er twijfel rijst bij de keuze tussen de normaal in de loop der tijden tot *Perselle* geëvolueerde vorm uit de volkstaal en een historisch-etymologische reconstructie van het type *Poederzelestraat*. Wanneer een correct etymologiseerbare historische benaming zich, zoals uit de evoluerende grafiën blijkt, tot een nog in de volksmond levende vorm heeft ontwikkeld, heeft het meestal geen zin de oorspronkelijke vorm in zijn herkenbare delen te herstellen.

7. Herstel van traditionele namen.

§59 In dezelfde orde van gedachten ligt ook het weer in gebruik nemen van traditionele straatnamen die sinds de middeleeuwen in de volksmond verder leven. De goedbedoelde ‘rationele’ benadering van onze voorouders uit het einde van de 18de en uit de 19de eeuw heeft soms tot de betreuenswaardige beslissing geleid sommige oude historische straatnamen te wijzigen, omdat men in die tijd van postkoetsen en allerlei door paarden getrokken wagens dacht dat een straatnaam tevens als wegwijzer kon dienen. De door de toenmalige gemeenteoverheden uitgedachte richtingsnaam zou functioneler zijn dan de traditionele: bewogen door die gedachtengang wijzigde de overheid toentertijd bv. te Tongeren de *Kruisstraat* in *St.-Truiderstraat* en de *Hemeligenstraat* in *Hasseltsestraat*, terwijl men te St.-Truiden de *Stapelstraat* in *Tiensestraat* veranderde. Wanneer oude straatnamen dan soms nog moeten sneuvelen om plaats te maken voor de naam van een lokale personaliteit is dit nog meer te betreuen. Ook in deze en dergelijke gevallen waarin de oude benamingen nog in de volksmond verder leven zou een initiatief van de gemeenten om deze traditionele straatnamen te herstellen met goedkeuring en genoegdoening begroet worden.

8. Verkeerde lokaliseringen.

§60 Een ander betreuenswaardig verschijnsel, dat zowel bij straatnaamwijziging als bij het geven van nieuwe benamingen voorkomt, is het verkeerd lokaliseren van een verdwenen toponiem, dat niet meer kadastraal geregistreerd is en ook niet in de volksmond verder leeft. Met goede bedoelingen wil men een uit de geschiedenis van de gemeente bekende oude plaatsnaam die niet meer juist gelokaliseerd kon worden als element bij de naamgeving aan een nieuwe straat toekennen. M. GYSSELING (*o.c.* 94-95) geeft voor Gent verschillende frappante voorbeelden van 20ste-eeuwse straatnaamgeving en -wijziging, waarbij een lokale historische benaming die niet meer juist gelokaliseerd kon worden, bij vergissing zomaar lukraak aan een andere straat werd gegeven die zich soms op grote afstand bevindt van de plaats die in het verleden zo heette.

Om zulke vergissingen te herstellen zou weer eens een nieuwe wijziging nodig zijn, wat in de praktijk niet altijd haalbaar is of gewenst wordt.

B. Keuze van nieuwe namen (*Straatnaamgeving*)

1. Namen uit de volksmond.

§61 Bij het kiezen van een naam voor nieuwe straten (ook wel eens bij wijziging van namen), bestaat bij sommige verantwoordelijken nog wel

enigszins een door een verkeerd opgevat ‘deftigheidsgevoel’ of status-bewustzijn ingegeven afkeer voor een benaming die ‘ook’ in het plaatselijk dialect gebruikt wordt. Er is echter geen enkel bezwaar om een in de volksmond al gebruikte benaming te honoreren, voor zover ze de welvoegelijkheid niet te buiten gaat, ze correct in het Algemeen Nederlands omgezet wordt en geen aanleiding geeft tot verwarring of geamuseerde reacties.

2. Namen van kadastrale oorsprong.

§62 Het verdient aanbeveling bij het geven van namen aan nieuwe wegen en straten een beroep te doen op benamingen van het Kadaster en de Atlassen van Buurtwegen en Waterlopen. Aangezien nu algemeen erkend wordt dat de spelling in deze documenten aan een dringende herziening en modernisering toe is dient de spelling van deze in straatnamen overgenomen namen aan de vigerende Nederlandse spelling aangepast te worden. De op het kadaster en in de beide ‘Atlassen’ voorkomende spelling is dus geen ‘heilige koe’ die ‘onaantastbaar’ is in haar schrijfwijze. Vb. Kad. *Overhaem* (Tongeren): echter *Overhaam* (industrie-terrein) en *Overhaamlaan*.

§63 Een probleem dat naar aanleiding van het overnemen van een kadastrale benaming kan opduiken, betreft het al dan niet toevoegen van het element *straat* of *weg* bij het overgenomen toponiem.

a) Wanneer het om een weg of straat gaat die leidt naar een te bebouwen veld, akker of weide die een bepaalde over te nemen kadastrale benaming dragen, is het duidelijk dat een toevoeging van *weg* of *straat* noodzakelijk is. Vb. *Ganzenpoelweg* (weg die leidt naar de *Ganzenpoel*: kad. benaming)

b) Leidt diezelfde weg echter ook dwars over de oppervlakte van het betrokken veld, zijn twee oplossingen mogelijk:

1° men behoudt dezelfde benaming (met *-weg*, *-straat*) voor de weg *naar* en de weg *over* het bewuste veld. (Vb. *Ganzenpoelweg*).

2° men geeft twee verschillende benamingen; voor de weg naar het betrokken veld: het kadastrale toponiem gevolgd door *-weg*, *-straat*, *-laan* (*Ganzenpoelweg*); voor de weg over het kadastraal zo geregistreerde veld: het kadastrale toponiem zonder toevoeging (*Ganzenpoel*) indien dit de enige weg of straat is die op het door de kadastrale benaming bestreken terrein aangelegd wordt. Men kan zich bij het kiezen van één der beide werkwijzen richten naar wat op dat gebied regionaal gebruikelijk is.

Indien geen enkele weg die naar het betrokken te bebouwen terrein

leidt, de kadastrale benaming draagt of krijgt, staat men voor dezelfde keuze van het al dan niet toevoegen van een toponymisch appellatief aan de kadastrale benaming. Wanneer het toponiem nog in de volksmond leeft is het aangewezen hiermee rekening te houden.

In bebouwde buurten zal men de in de volksmond nog levende straatnamen die niet op een toponymisch appellatief eindigen natuurlijk ongewijzigd laten en niet van *-plein* of *-straat* voorzien (vb. *Vrijthof*, *Piepelpoel* (Tongeren)).

- 3° Wordt een grotere oppervlakte verkaveld, met als gevolg de aanleg van meer dan één straat is het aan te raden de door *-weg*, *-straat* of *-laan* gevolgde kadastrale benaming aan de belangrijkste straat toe te kennen en andere namen te bedenken voor de overige nieuwe straten; de kadastrale vorm zonder toevoeging van een toponymisch appellatief kan dan verder gebezigd worden als benaming van de buurt of wijk.

3. Invoeren van oude verdwenen benamingen.

§64 Oude historisch verantwoorde maar buiten gebruik geraakte benamingen die niet meer in het kadaster voorkomen of in de volksmond verder leven kunnen zoals al onder IV, A 5 is gezegd, voor het geven van nieuwe benamingen slechts aanvaard worden wanneer ze op grond van een historisch overtuigende bewijsvoering nog lokaliseerbaar zijn.

§65 Oude nog in de volksmond levende en historisch belangrijke traditionele straatnamen mogen, indien ze vroeger ten onrechte door een gemeentebestuur werden gewijzigd, eventueel in aanmerking komen voor een voorstel tot herstel van de traditionele benaming. (Zie IV A 7)

4. Naamgroepen met semantisch verwante inhoud.

§66 Het is sedert tientallen jaren een gewoonte geworden voor nieuwe buurten in verkavelingen aan de nieuwe straten namen met dezelfde begripsinhoud toe te kennen, waarbij namen van schrijvers, kunstenaars, staatslieden, geleerden, bloemen, bomen, vogels enz. *groepswijze* de namenvoorraad van een buurt stofferen en karakteriseren. Op deze wijze in groepsverband toegekende straatbenamingen verdienen aanbeveling, vooral wanneer geen traditionele, historische of kadastrale benamingen voorhanden zijn. (Zie M. GYSSELING, *o.c.* 97-98).

5. Memorienamen.

§67 Met *memorienamen* zijn die plaatsnamen bedoeld die als herinnering aan een gemeentenaam, een historisch feit, een verdienstelijke instelling of persoon werden of worden toegekend. Ze kunnen desgeval-

lend ook *gedachtenis*- of *mementonamen* geheten worden. Het is, vooral in de jongste tijd, een bijzonder geliefde vorm van naamgeving die terecht of ten onrechte alle andere mogelijkheden dreigt te overwoekeren: iets meer matiging op dat gebied is misschien wel wenselijk.

α. Namen van personen.

§68 Uit het decreet van 1977 vermelden we: ‘De naam van een nog levende persoon mag niet worden gebruikt. In aanmerking komen enkel de namen van uit historisch, wetenschappelijk of algemeen-maatschappelijk oogpunt belangrijke figuren. Hierbij wordt de voorkeur gegeven aan figuren die voor de gemeente of voor de onmiddellijke omgeving van betekenis zijn geweest’.

Dit voorschrift is een tot een minimum teruggebrachte voorwaarde: vroegere schikkingen schreven voor dat de betrokken persoon 50 jaar overleden moest zijn, om zó meer afstand te kunnen nemen en om de juiste verdiensten van de bewuste figuur beter te kunnen beoordelen. Het beste houden wij ook rekening met een bij GYSSELING (*o.c.* p. 97) te vinden raadgeving ‘bij straten genoemd naar een personaliteit, de straatnaam te behouden in die deelgemeente waar die persoon gewoond of begraven werd’, waarbij die gevallen bedoeld worden waar in een fusie twee straten van verschillende deelgemeenten dezelfde naam van een verdienstelijke personaliteit zouden voeren’.

§69 Wanneer de straatnaam bestaat uit een persoonsnaam gevolgd door een appellatieve plaatsaanduiding, als bv. *-straat*, *-weg*, *-laan*, *-plein*, ondergaat de persoonsnaam geen wijziging en behoudt hij zijn afwijkende, verouderde spelling.

Vb. *Bampslaan* (Hasselt), *Gilainstraat* (Tienen), *Van den Tymplestraat* (Leuven), *De Beriotstraat* (Leuven), *Raeymaeckersvest* (Tienen), *Staessensstraat* (Oostende), *Pycke de ten Aerdelaan* (Oostende), *de Schaetzengarde* (Tongeren), *Schoytestraat* (Antwerpen).

§70 Er is echter geen bezwaar tegen modernisering van de spelling van zeer oude familienamen, wanneer ze niet verwijzen naar een nog bekende verdienstelijke persoon of familie: zo steekt in de Gentse *Koningstraat* vermoedelijk een familienaam en zou de Tongerse *Corversstraat* ook gevoeglijk *Korverstraat* gespeld kunnen worden. In dubieuze gevallen is het aan te raden modern te spellen.

§71 Bij nieuwe naamgeving is het gebruikelijk ook de vóórnaam op te nemen en die aan de familienaam te laten voorafgaan, *de voornaam* wordt principieel *voluit* geschreven en *niet verkort*, zoals in de *J.P. Minckelersstraat* (Leuven), *A. Mouquéstraat* (Oostende).

§72 Wanneer een persoon algemeen bekend is met zijn tweede voornaam en hij die zelf steeds gebruikte, verdient het aanbeveling hem te noemen zoals hij het zelf wenste en zoals hij algemeen genoemd wordt. Vb. *Oscar de Gruyterstraat* (Naar M. GYSSELING, *o.c.*, p. 106).

§73 Voornamen in vreemde talen vertalen wij liever niet als de drager van de naam het zelf niet gedaan heeft. Vb. *Georges Rodenbachstraat* (Gent); natuurlijk *niet Joris Rodenbachstraat*! Deze maatstaf geldt niet voor internationale beroemdheden of historische personages (bv. vorstelijke personen), waarvan de naam al in het gewone gebruik vertaald was: *Karel van Lotharingenstraat* (Leuven), *Diederik van den Elzasstraat* (Brugge).

§74 Het aangeven van titel of functie vóór de persoonsnaam wordt overbodig geacht. Die kunnen samen met het geboortejaar en het jaar van overlijden en eventueel een korte vermelding van de verdienste(n) onderaan op de straatnaamplaat worden aangebracht.

Indien in een straatnaam vóór de persoonsnaam toch een titelaanloop gewenst zou worden, houden wij rekening met de volgende raadgevingen (M. GYSSELING, *o.c.*, p. 106).

Het gebruik van titels wordt afgeraden en *mag (moet niet!)* alleen aangewend:

- a) als de persoon algemeen bekend is met zijn titel en met vóór- of achternaam: Vb. *Pater Damiaanstraat*, eventueel van *Damiaan Deveusterstraat*;
- b) wanneer bij weglating het twijfelachtig wordt welke persoon bedoeld wordt: Vb. *Graaf Arnulfstraat*, *Gravin Johannastraat*, *Prinses Lydialaan*.

§75 In zulke gevallen beperken wij ons dan nog tot de titels die in het Nederlands werkelijk gebruikt worden, o.a. vorstelijke en adellijke titels (*Koning, Prins, Graaf*), namen van zekere waardigheden en ambten (*Minister, Burgemeester, Goeverneur, Generaal, Kardinaal, Pastoor, Kapelaan*).

Als *ongeschikt* moeten worden beschouwd: *Priester, Advokaat, Hoogleraar, Volksvertegenwoordiger, Apotheker*, enz., die als ze vóór de naam komen, het lidwoord krijgen. Zo goed als steeds in verkorte vorm komen voor: *Jhr. (Jonkheer), Mgr. (Monseigneur), Prof. (Professor), Mr. (Meester), Dr. (Doctor), Ir. (Ingenieur)*. Het wordt echter afgeraden deze verkortingen als titelaanloop te gebruiken. In andere gevallen en op andere wijzen dan de door het gebruik erkende, verkorten wij geen titels (J. LEENEN, *o.c.*, p. 51).

§76 De naam van een lid van de koninklijke familie, overleden of nog in leven, mag enkel worden gebruikt indien, door bemiddeling van de minister van Binnenlandse Zaken, vooraf de instemming van de koning werd verkregen (Hfdst. I, § 3, *Dekreet tot bescherming van de namen van de openbare wegen en pleinen*, BELGISCH STAATSBLAD d.d. 7 april 1977).

Ook ‘dynastieke namen hoeven niet noodzakelijk door een titel voorafgegaan te worden’ (J. LEENEN, *o.c.*, p. 53) Vb. *Emmaplein*, *Astridlaan*.

§77 Voor historische geslachtsnamen, afgeleid uit de plaats of het land van herkomst, laat men wanneer het verband nog duidelijk gevoeld wordt, *van* best weg wanneer er geen vóórnaam of titel voorafgaat. Vb. *Willem van Oranjestraat*, maar: *Egmontstraat* (eventueel *Graaf van Egmontstraat*), *Arteveldestraat*, *Maerlantstraat*, *Saksen-Koburgstraat* (Naar J. LEENEN, *o.c.*, p. 51).

§78 Voor namen van historische personages gebruikt men de door de Nederlandse traditie bekrachtigde vorm, eerder dan de door vreemde talen beïnvloede schrijfwijze. Vb. *Boudewijn* (niet: *Baudewijn*). *Filips* (niet: *Philip*), *Pippijn* (beter dan: *Pepijn*), *Lotharingen* (liever niet: *Lorreinen*).

Voor het eventueel gebruik van koppeltokens, zie §§ 19 en 20.

β. Namen van Groeperingen.

§79 Bepaalde namen van groeperingen, zoals namen van verenigingen, organisaties, legereenheden, oudstrijdersbonden en verzetsgroepen komen in haast alle gemeenten voor als constituerend element in straatnamen. Voorbeelden als *Rodekruislaan*, *Unolaan*, *Oudstrijdersstraat*, *Elf(de)liniestraat* liggen voor het grijpen. Sommige gevallen kunnen eventueel een glimlach oproepen door het verrassende van het compositum (als bv. te Leuven de *Rijdende-Artillerielaan*), maar voor de naamgevers, de begunstigden en de bewoners van dergelijke straten als de in het laatste vb. genoemde, vormt dat klaarblijkelijk geen bezwaar.

γ. Namen van gebeurtenissen en data.

§80 Ook namen van gebeurtenissen en historische data zijn zeer geliefd (Vb. *Guldensporenlaan*, *11de-Novemberlaan*, *Iste-Meistraat*, *Sacramentstraat*, *Achturenstraat*). Ze ondergaan doorgaans sterk allerlei patriottische, etnische, sociale, godsdienstige en ideologische invloeden en zijn zeer dikwijls afhankelijk van de overheersende tijdstroming en de lokale politieke meerderheid. Gelukkig is er meestal een minimum aan verdraagzaamheid en een verlangen naar een consensus aanwezig, zoniet

zouden ze kunnen leiden tot betwistingen of rancunes bij een deel van de bevolking.

δ. Namen van nederzettingen.

§81 Memorienamen die met nederzettingenamen gevormd worden verschillen van richtingsnamen door het feit dat de nederzettingennaam niet met *-se* (of *-er*) gesuffigeerd wordt. We onderscheiden twee groepen: 1ste groep: A. Men wil de historische verdiensten van een andere stad of gemeente memoreren. Vb. *Luikstraat* (te Blankenberge: eerbewijs aan de ‘Vurige Stede’ voor het heldhaftige verzet van de forten bij de Duitse inval in 1914)

B. Men wil een vriendschappelijke binding op internationaal of Europees vlak met een gemeente uit een ander land beklemtonen (zgn. ‘verzusterde’ gemeenten).

2de groep: Men wil de naam van een vroeger zelfstandige gemeente die door de samenvoeging met andere gemeenten tot een grotere eenheid is versmolten bestendigen door die naam aan de hoofdstraat of een andere belangrijke straat van de vroeger zelfstandige gemeente toe te kennen. Als tweede element fungeert meestal *dorp* of *straat*. Vb. *Mendonkdorp - Neremstraat* (hoofdstraten van *Mendonk* (gem. Gent) en *Nerem* (gem. Tongeren).

V. Alfabetisering

§82 Bij het alfabetiseren in administratieve en commerciële naamlijsten kan in enkele gevallen twijfel rijzen.

‘De alfabetisering dient te geschieden volgens het eerste belangrijke woord ... Een *lidwoord* is geen belangrijk woord, ... een *voorzetsel* wel’ (M. GYSSELING, o.c. § 13 p. 117).

- A. Straatnamen die met een *lidwoord* beginnen worden onder het *substantief* gealfabetiseerd, dus *Het Torentje*, *De Dries*, *De Locht*, *'t Veer*, *'t Speelhof* onder *Torentje (Het)*, *Dries (De)* enz. *Uitzonderingen*: Straatnamen die een gemeentenaam bevatten die met een lidwoord begint worden onder het lidwoord gealfabetiseerd, omdat lidwoord en substantief in die gevallen een hechter eenheid vormen. Vb. *De Pintelaan* onder *De...*
- B. Straatnamen die met een *voorzetsel* of met een *met een lidwoord versmolten voorzetsel* (ter, ten) beginnen worden onder het *voorzetsel* gealfabetiseerd. Vb. *Aan de Bocht*, *Onder de Toren*, *Ter Beke*, *Ten Berg*, *Ten Bogaardeplein* onder de inleidende voorzetsels *aan*, *onder*, *ter*, *ten*.

C. Straatnamen die met een *persoonsnaam* zijn gevormd:

- 1° Straatnamen die met een *voornaam* beginnen: daar de voornaam in de omgangstaal vaak weggelaten wordt dienen deze straatnamen in *commerciële* naamlijsten zowel onder de *voornaam* als onder de *familienaam* opgenomen te worden. Vb. *Maurice Maeterlinckstraat* zowel onder *Maurice* als onder *Maeterlinck* (GYSELING, *o.c.* § 13 p. 117).
- 2° *Familienamen* die met *De* of *Van* beginnen worden in Vlaams-België overeenkomstig het levend taalgebruik onder *De* resp. *Van* ondergebracht (M. GYSELING, *ibid.* Vb. *De Waillystraat, de Vrièrestraat, De Herdtstraat, Desmedtlaan, Van Havrelei, Van Gistelstraat* (onder *De, de* en *Van, van*).
- 3° Namen van vorsten en adellijke namen met voornaam- of tilelaanloop worden onder de voorafgaande voornaam of titel gealfabetiseerd. Vb. *Koning Albertlaan* onder *Koning*; *Prins de Merodestraat* onder *Prins*; *Monseigneur van Bommellaan* onder *Monseigneur*; *Jan van Genklaan* onder *Jan*.
Opm.: Een supplementaire alfabetisering op de familienaam komt ook nog wel voor, waarbij dan de bij de familienaam horende voorzetsels van, de (Fr.) in België de familienaam inleiden, wat in Nederland niet het geval is.

D. Straatnamen met een *voorafgaand differentiërend bijvoeglijk woord* dat *los* wordt geschreven van het bepaalde straatnaamdeel worden onder *het inleidende bijvoeglijke woord* gealfabetiseerd. Vb. *Grote Markt* onder *Grote*; *Oude Beurs* onder *Oude*; *Grote Bruulstraat* onder *Grote*.

Opm.: 1) In Nederland komt ook nog supplementaire alfabetisering onder het hoofdwoord voor. Vb. *Grote Markt* onder *Grote*, maar ook onder *Markt* (*Grote* ~) met toevoeging van het inleidende verbogen woord tussen haakjes.

2) Van een koppelteken voorziene verbindingen als *Onze-Lieve-Vrouw(e)straat* worden natuurlijk enkel onder *Onze-...* gealfabetiseerd.

Tongeren.

A. STEVENS

Secretaris van de Subcommissie